GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Vitt.
Sv.

Trogen Naturen

Med flere noveller

Af

Adolf Lindblad

Stockholm
Gustaf Lindströms Förlag
(I Distribution)

TROGEN NATUREN

MED FLERE NOVELLER

AF

ADOLF LINDBLAD

STOCKHOLM
GUSTAF LINDSTRÖMS FÖRLAG
(I DISTRIBUTION)

STOCKHOLM
Gustaf Lindströms Boktryckeri
1899

TROGEN NATUREN

EN STUDIE

KAP. I.

Klockan var nära sju och bokhållarne på grosshandlare Ahlboms kontor å Blasieholmen i Stockholm hade redan liknöjdt slagit ihop sina böcker och lutade sig lättjefullt tillbaka i stolarne, öfverlämnande sig åt den tröstande tanken, att frihetens timme snart skulle slå.

De voro tre till antalet. Sjöstrand, den äldsta, visade lofvande tecken till en framtida korpulens, och hans något slappa och pussiga kinder tycktes antyda, att drickande kanske mera än ätande framkallat fetman. För öfrigt hade han ett gladt och jovialiskt ansikte och tycktes höra till dem, som se lifvet från den ljusa sidan. De andra två, några år yngre än Sjöstrand, voro ungdomliga gestalter med ännu bibehållen spänstighet. Engman var mycket mörk med ett markeradt, nästan magert ansigte. Cervin hade brunt hår och bruna ögon med en klar och öppen blick, men kring munnen låg ett nervöst drag.

»Nå, Sjöstrand», framkastade Engman, under det han putsade sina naglar, »hvar ska vi släcka törsten i kväll?»

»Jo, det är ett nytt ställe på Hamngatan, Métropol. Där ha vi inte varit.»

»Så för tusan, ännu en krog! Ja, dit måste vi förstås. Den som bara kunde hinna med alla!»

»Är det då alldeles nödvändigt?» frågade Cervin.

»Om det är nödvändigt?» eftersade Engman skrattande. »Ja, hur skulle det eljest kunna gå för sig? Nu börja vi först i Berns, så gå vi till Métropol, så till Sveasalen, så till Victoria och helsa på flickorna där, och så äta vi till sist på du Nord eller operakällaren.»

»Du glömde Blanchs», rättade Sjöstrand. »Det få vi inte gå förbi. Ja, är inte det en väl använd afton? Mer kan man ju inte hinna.»

»Och hur många flaskor punsch konsumera ni under tiden, för något annat dricka ni väl inte?»

»Åh, whisky ibland, men vanligtvis punsch. Man ska aldrig blanda. Antingen bara whisky eller bara punsch, 4, 5 whiskytoddar eller 2, 3 flaskor punsch per man. Det är ju ganska måttligt.»

»Jaså, det är måttligt. Och så hålla ni på hvarenda kväll?»

»Nej, hör du, Cervin», mullrade Sjöstrand», sådana generalsupare ä' vi inte. Det är nog med hvarannan eller hvar tredje afton. När man inte kommer i säng förrän 3, 4 på morgonen, kan det inte bli' mycket sömn af, och inte kan man stå ut med sådant lif hvarje natt.»

»Men om det vore möjligt, så skulle du gerna ha lust.»

»Ja, hvarför inte? Men eftersom naturen inrättat något så besynnerligt som sömn, så får man väl lof att sofva litet ibland.»

»Men inte gå ni väl hem direkt, sen ni ätit?»

»Hem!» skrattade Sjöstrand, »så han pratar! Hvad ska man hemma att göra? Nej, då är man uppe i gasken och känner sig så lätt i kropppen som en skata. Och då ska man upp till alla glada flickor, som finnas på norr, och dricka porter. Porter, kärleksdrycken, ser du, det är just den, som sätter piff på det hela.»

»Ja, det där vore något för dig det, Cervin», påstod Engman. »Du skulle känna dig som en annan människa.»

»Nej, jag förstår verkligen inte hur man kan finna nöje i ett sådant lif. Reflektera ni då aldrig öfver hvad ni göra?»

»Reflektera, hvem hinner med det? Man är glad, man skämtar och man har roligt.»

»Kan det vara något roligt att skämta med sådana där flickor? Jag är säker på, att om du vore nykter, skulle du känna äckel och vämjelse åt dem.»

»Ja, det kan väl hända, men ser du saken är den, att jag är inte nykter. Följ med oss en kväll, så ska du se, att du kommer på andra tankar.»

»Nej, sannerligen jag det gör. Jag skulle förakta mig själf, om jag lefde som du och Sjöstrand.»

»Förakta! Det är tusan hvad du tar allt seriöst också! Hvad har du för nöje af det?»

»Jag är åtminstone nöjd med mig själf.»

»Ja, det måtte allt vara fasligt roligt det. Nej, du är en tungus och blir en tungus, min kära Cervin, och därför ser du också världen i svart. Men här sitter man och förspiller en dyrbar tid. Är du klar, Sjöstrand, så ge vi oss af.»

Och de båda skyndade ut till sina nöjen. Cervin log bittert efter dem. Det var ej första gången han hörde dem sjunga denna visa. Under alla de år han känt dem hade tonen alltid varit densamma, och det program för aftonens nöjen de nu gjort upp var icke heller någon nyhet. År ut och år in hade de följt samma ett, och den enda variation de kunde åstadkomma var att den ena kvällen kanske dricka ett par halfva punsch mer än den andra eller komma i säng en timme senare eller tidigare. Cervin förstod ej dem. Var detta ett lif, som anstod förnuftiga och tänkande varelser? Var det på detta sätt människan skulle använda den öfverlägsenhet, hon fått sig tilldelad? De voro dock inga dåliga unga män, de hade inga utpreglade fel, och de gjorde hvar människa rätt. Men de voro icke heller ensamma om detta lif. Tusende lefva på samma sätt som de, tusende dyrka denna punsch eller någon annan rusande dryck och stänga med samma förkärlek in sig på de gyllene krogarna för att sedan, då de ej längre få vistas på dessa lokaler, genom

besök hos prostituerade kvinnor gifva sitt nattlif en värdig afslutning och där lämna det friaste utlopp åt all den inneboende råheten.

Cervin tog sin rock och gick ut. Han insöp begärligt den friska luften, hvilken efter kontorets kvalm kändes dubbelt skön, och begaf sig med skyndsamma steg ut på sin vanliga aftonpromenad, hvilken alltid gälde skogarne i hufvudstadens omgifningar. Denna afton vandrade han ut genom Norrtull och ställde sin färd till de natursköna nejderna vid Haga, där han snart lämnade de banade vägarne och fördjupade sig i skogen, hvilken alltid med oemotståndlig makt drog honom till sig. När han inträngt i denna och såg sig omgifven af alla dess granar och tallar och kände den mjuka mossan under sina fötter, då i denna högtidliga stillhet och befrielse från en orolig stads bullrande och brådskande lif, då först kunde han riktigt få andas ut. Det kändes, som om han befriats från någon tyngd, nu först lefde han. Inne i staden på kontoret, icke lefde han där. Der satt han ju fastkedjad vid en stol, der var han en fånge. Hans hand gjorde en genom vana förvärtvad mekanisk rörelse, och en liten, liten del af hans sinnesförmögenheter gjorde denna rörelse sällskap. Det var allt af hans kropp som lefde, och det öfriga, det som icke användes och icke behöfdes, det styfnade och miste sin kraft, det kunde i längden icke funktionera. Åh, hur han hatade detta kontorslif, hur längtade han icke derifrån! Då han genom fönstret

såg en fågel svinga sig i luften, hur afundades han icke denne! Ack, den som finge vara så fri, så obunden, tumla om så i ljus och luft! Det vore ett verkligt lif! Men fågeln hade också helt och hållet sluppit undan civilisationen, hvilken plaserat honom, människan, här i denna trånga kammare, under detta stela tak, han som endast ville se den blå himlen öfver sig, och han slutade med att hata denna civilisation, hvilken uppfunnit sådant som handel och affärer, papper och böcker, bläck och pennor. Han kände ibland en sådan oemotståndlig lust att kasta alla dessa stora böcker i väggen, att slunga från sig pennan och storma ut, ut i frihet och sol för att lefva, men fastän dessa vilda tankar jagade hvarandra i hans hjärna, fortfor dock hans penna att korrekt och fint forma alla dessa små bokstäfver och bilda alla dessa ord. Det var bara hjärnan som lefde!

Men härute i naturen, härute i skogen var han obunden, var han fri, och han njöt i fulla drag af denna känsla, som vidgade hans bröst och satte hans blod i raskare lopp. Och hitut ställde han alltid sina steg, då ej kontoret höll honom bunden. Här sökte han sin tröst. Skogen, den var hans vän, en vän, som alltid mottog honom med öppna armar och för hvilken han kunde utgjuta sina bekymmer. Kärast var den dock för honom, när den låg i det fulla, klara solljuset. Då var skogen grann, då höll den fest. Och han kunde sitta i timmar på en sten och lyssna till det

svaga suset af vinden eller en fågels aflägsna kvitter eller betrakta, hur solstrålarna silade ned mellan blad och grenar och bildade ljus och skugga bland stammarna, hur trädtopparna sakta vaggade af och an och hur molnen seglade fram där högt ofvan. Stundom tyckte han, att hela omgifningen liksom ville tränga sig inpå honom eller han själf uppgå i densamma, som om alla dessa träd, dessa grönskande gräsmattor, dessa solbelysta vattenspeglar oemotståndligt droges till honom och han till dem genom någon förenande kraft eller stark gemensamhetskänsla. Och var inte han, människan, ett extrakt ur den omgifvande naturen? Funnos icke de ämnen, hvaraf hans kropp var danad, i den jord han trampade på, i den luft han andades, i vattnet, i träden, i bergen? Var det kanske dessa ämnen, som drogos till hvarandra, var det kanske därför, som han så älskade denna natur, var det därför, som han betraktade dessa träd som bröder och systrar, därför, som han ibland kände en sådan lust att kyssa denna jord, som om den varit hans egen mor?

Ja, härute njöt han af tillvaron och drömde om det lif i frihet, som ständigt föresväfvade hans fantasi. Det var dock ingen klar bild, som hägrade för honom, och ingen bild, vid hvilken hans tankar kunde finna en verklig hvila, den var nästan endast negativ. Han ville endast bort från det lif han förde, hela hans natur reste sig upp mot detta lif i kammare, hvilket han tyckte ville förkväfva hans individualitet och göra

honom till en skrif- och räknemaskin. Han var en fågel i bur och längtade ut.

Hur gärna skulle han också icke sagt farväl åt alla dessa böcker och fakturor! Utan betänkande skulle han hafva lämnat sin plats och med gladt mod gått en osäker framtid till mötes, om det icke för honom funnits en hållhake, en hämsko, hvilken gjorde alla hans idéer, alla hans planer omöjliga. Han hade sin mor att försörja. Det var en plikt för honom att hålla ut. I denna sak resonnerade han aldrig med sig själf. Det var ju så enkelt: sin mor skall man bereda en sorgfri ålderdom. Han tänkte aldrig, att hon stod i vägen för hans önskningar, han anklagade endast ödet, som satt honom i vidriga omständigheter.

Medan hans far lefde, hade familjens ställning varit någorlunda god, och som modern mycket ifrade för att sonen skulle få en god skolunderbyggnad, hade han genomgått ett högre läroverk och med heder tagit studentexamen. Sedan hade han af en händelse fått den plats han ännu innehade, och modern tröttnade aldrig att tala om hvilken tur han haft, som fått anställning genast, då så många andra fingo gå i åratal och vänta. Ett par år efter sedan han kommit till grosshandlare Ahlbom, hade fadern helt oväntadt aflidit, och som han ej lämnat den ringaste förmögenhet efter sig, hade det kommit på sonens lott att försörja modern. Den enda släkting de hade var en bror till fru Cervin, bokhandlare Forslund. Denne var ungkarl och

ägde ett trevånings stenhus i staden, hvilket gaf god ränta. Men denne släkting fanns ej till för fru Cervin och hennes son. Cervin den äldre och Forslund hade aldrig kunnat draga jämnt, och en gång vid en häftig ordväxling dem emellan hade Cervin visat sin svåger på dörren och bedt honom aldrig mer komma tillbaka, hvilken tillsägelse Forslund mycket noga efterkommit. Äfven sedan Cervin var död, hade förhållandet blifvit detsamma, och bror och syster voro fullkomligt främmande för hvarandra.

För modern kunde Cervin icke utgjuta sitt hjärta eller låta henne veta, hvilka stormiga känslor han bar på. Hon var en praktisk kvinna och skulle icke hafva förstått honom. Han hade ju det så bra och en ganska god inkomst. Hon var så belåten å hans vägnar. Icke behöfde han vara ute i ur och skur och icke behöfde han arbeta tungt och förstöra sin kropp. Hvad kunde han mer begära? Då han någon gång gjorde svaga antydningar om hvad som alltid sysselsatte hans tankar, påstod hon regelbundet, att de där grillerna hade han ärft efter sin far, för han var då alltid en orolig själ. Och för att visa hur dåraktiga hans tankar voro, talade hon vid sådana tillfällen alltid om hur illa det gått andra unga män, som icke velat stanna vid ett, utan flaxat från det ena till det andra. Han hörde tyst på moderns ord, men han led af själfva denna jämförelse. Hvad hade han för gemensamt med de unga män, hvilka hon anförde som

exempel? De hade icke den ringaste tanke på hvad han med hela sin själ åtrådde. Nej, icke ens hans mor förstod honom, han trodde icke att någon skulle kunna det, och han slöt inom sig alla sina drömmar, alla sina önskningar, han blef inbunden och sökte ensamheten, där han kunde ostördt få lämna sin fantasi fritt spelrum.

Om andra icke förstodo honom, så förstod han cke heller dem. Han tyckte, att människornas lif i allmänhet var så konstladt, så uppskrufvadt, och det besynnerliga var, att de själfva icke alls tycktes märka det. Vanan hade så stor makt öfver dem, att hvad de från början hade mycket svårt att finna sig i, det buro de efter hand med förnöjsamhet och slutligen blef det alldeles oumbärligt för dem, men så var ej förhållandet med honom. Hans natur var spänstigare och den stred och skulle till det sista, det kände han, strida mot vanans förslöande inflytande. Ibland kom det till och med öfver honom en önskan att kunna vara som andra, att kunna lefva som de och kunna njuta som de af lifvet. De voro dock nöjda, just emedan de så lätt kunde finna sig i sitt öde.

KAP. II.

Cervin skyllde all förkonstling i seder och sträfvanden, som han såg omkring sig, på de stora städerna. Detta hopande af en mängd individer på ett inskränkt område och alla de behof, alla de yrken, alla de jämförelser, som detta sammangyttrande af människor förde med sig, det var detta, som alstrade all onatur och all brist på uppfattning af hvad lifvet egentligen innebure.

Han tänkte på de olika yrkena i städer och i hvilka skefva förhållanden de intvinga sina utöfvare. Städerna såsom handelns och affärernas centralpunkter hafva uppammat storindustrien med dess många fabriker och verkstäder, där tusentals människor få söka sin utkomst. Betrakta deras lif, fabriks- och verkstadsarbetarnes! Tidigt på morgonen, då klockan ringer eller ånghvisslan ljuder, komma de i långa rader med brådskande steg på vägen, som leder till det stora fabriks- eller verkstadshuset. De intåga man efter man i den vidlyftiga byggningen, inom hvilkens murar de edan få tillbringa i det närmaste hela dagen med undan-

tag af en timme för middagsätandet. Härinne, dit naturligtvis en solstråle sällan hittar vägen, mellan alla dessa svängande hjul, löpande maskinremmar och arbetande järnarmar, här i denna atmosfär af maskinoljor förflyter största delen af deras lif. Stående vid sina maskiner tillverka de samma bitar eller göra samma arbete året om, när hvar och en gör sin detalj, då först är fabriken ställd på rationel grund, och de blifva själfva maskiner, men maskiner, som af egen kraft kunna sätta sig i gång och stanna. När kvällen kommer, ljuder klockan ånyo och låter nog nu, då den förkunnar friheten, betydligt vackrare i arbetarens öron än på morgonen. Men om han lyssnade nogare till klockans toner, skulle han förnimma andra ljud, mer skorrande och hårda, han skulle höra klockans afskedsord till honom: »ja, gå nu! Adjö med dig! Du slipper lös på några timmar, men i morgon bittida passar du på, när jag ringer igen.» Och klockan är alltid lika obeveklig. Hon kallar dem och de komma, drifna af nödvändigheten, år ut och år in, ända tills den klocka ringer, som manar dem att anträda färden mot det stora okända. Ja, dessa timpenningens människor, hvad veta de om oberoende och frihet? De äro det stora kapitalets tjänsteandar, kuggar i det invecklade fabriksmaskineriet. De hafva nummer och räknas i klump. När de slutat sitt arbete för dagen, är denna så långt framskriden, att föga tid återstår för ett naturenligt lefnadssätt. Det är endast söndagen, som de

rå om, och därför ser man dem också om söndagarna sommartiden i stora skaror med hustrur, barn och matkorgar begifva sig ut i skogarna kring städerna för att åtminstone en dag i veckan få riktigt andas ut i den fria naturen.

Och det yrke Cervin själf utöfvade, var icke det ur en synpunkt ännu mer naturvidrigt än fabriksarbetarens? Arbetarens kropp får ändå en nästan allsidig rörelse och de flesta af dess muskler komma under arbetet till användning, men hvilka muskler får skrifvaren använda? Han sitter på sin stol dagen lång, och det enda verksamma af hans kropp, hans händer, hafva ej tyngre arbete att förrätta än att föra en skrifpenna eller vända bladen i en bok. En så komplicerad apparat som människokroppen med alla dess nerver, senor och muskler, hvilka samtliga fordra användning för att kunna bibehålla sin spänstighet och åt kroppen förläna dess styrka, den får nöja sig med denna verksamhet utan rörelse, detta arbete, där kraft aldrig tages i anspråk. Och människan är ju icke heller född att sitta hela sitt lif. Sittande skall ju för kroppen vara en hvila efter ansträngning, men för skrifvaren består själfva ansträngningen i sittande. Hans kropp kan icke heller undgå att lida men af detta onaturliga lif, hvilket icke allenast framkallar allmän svaghet i musklerna, utan också orsakar sjukliga förändringar i åtskilliga organ.

Och hur många af städernas invånare lefva icke

på detta sätt! Först och främst alla kontorister hos affärsmän och dessutom alla tjänstemän i banker och penninginrättningar, alla ämbets- och tjänstemän i statens verk, alla tidningsmän, ja, man kan tryggt påstå, att det stora flertalet af de stadsbor, som icke kunna hänföras till arbetarebefolkningen, för denna sittande tillvaro. När de slutat sitt arbete, då söka de sig nöjen och förströelser, hvilka oftast, i synnerhet gäller det ungdomen, bestå i sådana, som Cervins kamrater skildrat för honom.

Men städerna skapa många andra sysselsättningar, vid hvilka intet afseende får fästas vid kroppens välbefinnande och naturliga utveckling.

Sömmerskan sitter hela dagen och långt in på natten lutad öfver sitt arbete. Hyn blir blek och bröstet hoptryckt. Hon får aldrig tid att komma ut och hämta frisk luft. Ledighet, det är ju förlorad förtjänst, och förtjänsten är ändå så liten. Nej, hur fort nålen än ilar, går den dock ej snabbt nog för att hålla nöden från dess ägarinna. Lifvet, det innebär för henne endast ett sträfvande att kunna nödtorftigt tillfredsställa de oundgängligaste behofven af mat, kläder och husrum. Hon får ej hafva större anspråk.

Torgförsäljerskan sitter i sitt stånd och väntar på kunder i ur och skur, i solsken och hällregn, under sommarhettan och vinterkölden, men väder och vind skona henne ej heller; sättaren på tryckeriet står hela sitt lif vid kasten och plockar och sammansätter typerna

som en fullkomlig automat; telefonisten sitter vid sin växelapparat som en sammankopplande automat och förrättar ett arbete, som har ett högst skadligt inflytande på nervsystemet.

Ja, många liknande exempel dröjde Cervins tankar vid och nästan alla efterlämnade de samma intryck, nämligen att städernas yrken nödga sina utöfvare till ett naturvidrigt och konstladt lefnadssätt. De flesta måste bedrifvas inom hus och beröfva därigenom stadsbon vistelsen i fria luften, och nästan alla leda dessutom till någon öfverdrift i afseende på kroppens ställning under arbetet, i det de tvinga den arbetande att antingen sitta för mycket eller stå för mycket.

Då Cervin tänkte på alla dessa arbetande individer och hur föga de i allmänhet hade förnimmelse af det abnorma i sitt lif, föreföll det honom, som om all verksamhet i städerna vore baserad på dessa tre sentenser: hvad gör man icke för förtjänsten? nöden har ingen lag, och vanan är halfva naturen. Den första förklarar hvarför så många frivilligt pålägga sig ett arbete, som hänsynen till deras kropps välbefinnande borde afhålla dem ifrån, den andra hur nöden drifver ett ännu större flertal att handla på samma sätt, och den tredje, ja, den säger hur dessa människor ändå kunna vara nöjda med sitt öde och föra en dräglig tillvaro. Vanan är dock för de flesta en välsignad sak. När sinnet lider under trycket af skefva förhållanden, då kommer vanan, människans sanne vän, med

sin försonande inverkan, mildrar de motbjudande intrycken, nöter bort de skarpa kantigheterna och släpper tankarna in på andra områden. Men fastän Cervin stundom beklagade, att vanan icke äfven för honom kunde jämna vägen, gladde det honom dock, att hans sinne stod emot dess inflytande. Han ville icke förslöas, icke gifva upp sitt eget jag. Hellre ville han då vara slaf under förhållandena med tankarna fria, än binda dem och inbilla sig själf vara herre.

Då han tänkte på de olika förvärfven i de stora städerna, var det äfven ett annat förhållande, som ökade det intryck af onatur de gåfvo. Det är för alla stadsbor, från fabriksarbetaren till den högste ämbets mannen, gemensamt, att arbete och förströelse äro två skilda saker. Arbetet är ett tvång, som man pålägger sig för att kunna lefva, och när det är slut, då vidtager förströelsernas och nöjenas tid. Men bevisar ej detta mer än något annat arbetets onatur? Det är ju i själfva arbetet, som förströelsen skall ligga, och den skulle ej sökas annorstädes. Detta särskiljande har äfven gifvit anledning till en egendomlighet i samhället, hvilken borde stöta människan för hufvudet, om ej vanan hade förvirrat hennes goda omdöme, den nämligen, att det finnes en särskild samhällsklass, som endast är till för att förströ sina medmänniskor.

Lifvet på landet, sådant det yttrar sig i olika trakter till följd af naturens skilda beskaffenhet, jordbrukarens, boskapsuppfödarens och fiskarens lif, det var

för Cervin idealet af all verksamhet. Dit har naturen från människans första uppträdande på jorden alltid hänvisat henne och kommer alltid att göra det.

Jordbrukaren, som äger en gård, stor eller liten, den ansåg Cervin vara den sanna bilden af en naturenligt lefvande människa. Han odlar sin jord och besår den, och regn och solsken komma det sådda att spira upp. Naturen och hans arbete i förening inbringa honom skördar. Ingen klocka ringer, då han skall börja sitt arbete, och ingen klocka ringer, då han skall sluta det. Han är den oberoende mannen, och han vet hvad frihet vill säga. Han har ingen arbetsgifvare öfver sig, som bestämmer hans timpenning, och för hvilken han i ödmjukhet måste kröka sin rygg. Han arbetar, emedan allt lefvande i naturen arbetar, och naturen gifver honom i ersättning hans bärgning. Han sitter, då han är trött, och går och står efter den måttstock naturen har bestämt. Icke är han heller instängd mellan fyra väggar och behöfver icke längta efter den friska luften, han har den i öfverflöd. Han lefver i naturen och med naturen, emedan han tillhör den. Men hans kropp blir också stark och härdad, hans muskler hårda och fasta. Han har användning för dem alla vid sitt arbete. De öfvas och utbildas i mödor och strapatser och behöfva ej stelna af brist på rörelse. Det är ett lif, ett verkligt lif. Hans arbete, det är hans förströelse; han har ej lärt sig att

skilja på dessa bägge begrepp, och i naturens stora bok har han läst, att natten den är hvilans tid.

Men det är icke endast människans yttre lif, som i de stora städerna hindras att fritt och naturligt utveckla sig. Förhållandet är äfven detsamma med hennes inre lif. Det nödvändiga lugnet för att detta skall följa sin egen individuella riktning saknas alldeles. Människans sinne får där ständigt mottaga nya intryck, nya idéer, och de alstra ständigt nya tankar, nya önskningar och begär, nya jämförelser. Man ser så mycket själf, ständigt nya bilder passera för ens blick, man hör talas om så mycket, man läser om så mycket i tidningar och böcker, idéer och intryck formligen hagla ned öfver en. Men hjärnan kan ej härbärgera alla dessa intryck och hvälfva dem omkring på alla sidor. Hon har ej rum för dem alla, och de gå lika fort som de kommit, lämnande rum för nya. Sinnet mottager ej få och djupa intryck, utan en oändlig mängd, som lämna ringa spår efter sig. Men då människan blifvit van vid denna rika tillgång på intryck och van att affärda dem på snabbaste sätt, uppstår också en fordran hos henne, att tillströmningen af dem skall oupphörligt fortgå, så att de försvinnande genast må ersättas af andra. Det alstras hos henne ett behof att ständigt se och erfara något nytt, hon gör anspråk på att lifvet skall erbjuda en ständig omväxling.

Cervin kunde ej underlåta att jämföra detta förhållande med en analog utveckling, som han iakttagit

hos en af sina bekanta, hvilken utveckling dock endast gälde smaken. Han kände en ung man, hvilken, sedan han kommit i den ställning att han kunde själf försörja sig, under de första åren bodde och intog sina måltider hos sina föräldrar. Där i hemmet fick han vanlig, enkel kost, och han var mycket nöjd med den och hördes aldrig klaga. Men så hyrde han sig egen bostad och började äta på källare. Nu fick han äta efter matsedel och hans middagar voro mycket varierande, men han ledsnade snart på den första källaren och gick till en annan. Där gick han också igenom matsedeln på alla upptänkliga vis, men ledsnade snart som på den första, och sedan blef det variationer lika mycket på källare som på rätter. Förnöjsamheten var borta. Hans smak hade kommit i tillfälle att anställa jämförelser och sedan lämnade den honom ingen ro.

Sådan är människans natur. Låt henne få just hvad hon behöfver och hon skall vara nöjd, så länge hon icke känner till att något finnes därutöfver. Men blir hon underkunnig om detta, får hon smaka det nya, då börjas hetsjakten. Hon nöjer sig icke med detta nya, utan vill hafva mer och ständigt mer. Så är det äfven inom hennes tankevärld. Om ej så många intryck och idéer inverkat på hennes hjärna, då hvälfver hon tankarna i lugn, den egna åskådningen kommer till sin fulla rätt och i sin inre värld kan hon finna hvila eller ro, men låt dem strömma in i mängd från

alla sidor, väckande till lif hvad som förut har slumrat, rifvande ned illusioner och föreställningar och trollande fram hela berg af nya åskådningar, och förnöjsamheten, lugnet skall försvinna, tankarnes hvirfveldans börjar. De mottagna förnimmelserna behandlas med forcerad hast och fara bort, men nya tillkomma och nytt, nytt, nytt blir hjärnans lösen! Sinnets alla organ med deras otaliga nerver äro ständigt i stark spänning, äro ständigt på vakt för att infånga så många förnimmelser, så mycket nytt som möjligt, och hjärnan förrättar ett brådstörtadt undanskaffningsarbete för att ständigt kunna mottaga det nya.

Men denna ständiga spänning i nerverna inverkar i längden förslappande på hela nervsystemet, liksom också själsförmögenheterna uttröttas genom den irriterande verksamhet hjärnan är underkastad, och så småningom alstras härigenom den nervositet i sinnet, hvilken nutidens människor i så hög grad lida af.

Helt annorlunda gestaltar sig det inre lifvet hos den på landet lefvande människan. Vid de enkla förhållanden, som där äro rådande, och med endast naturen och dess lif omkring sig får sinnet ej mottaga flera intryck än det i lugn och ro kan anställa betraktelser öfver. Hjärnan sysslar ej med så många ting, men tänker desto grundligare, och människan blir mera inåtvänd, dels emedan hon ej skådar ett så omväxlande panorama, att all uppmärksamhet drages utåt, och dels emedan hennes inre värld skänker henne

vederkvickelse. Där hör också sinnesron hemma, och med sinnesro följer förnöjsamhet.

På landet har också förnöjsamheten mycket lättare att blifva bofast, då människan äger så få tillfällen att anställa jämförelser mellan sin egen lott och andras, hvilka jämförelser i många fall äro egnade att drifva den på flykten. Men i städernas vimmel, där rika och fattiga äro blandade om och trängas med hvarandra, där i allmänhet en människas lefnadssätt är ett troget uttryck för hennes inkomst och där graderna af inkomst, ända ifrån tiggarens upp till millionärens, äro så ofantligt många, där anfäktas människan ständigt af dessa förnöjsamhetens fiender. Den fattige ser hur den rike lefver, han ser dennes öfverflöd och nöjen och han tänker på sitt eget armod, sina egna umbäranden. Han vet, att allt hvad han själf saknar och blott får önska sig, det äger den andre i rikaste mått. Hur skall han kunna vara förnöjsam? Men äfven inom de klasser, där nöden är okänd, finnes ett rikt fält för anställande af jämförelser, hvilket människans sinne också samvetsgrannt begagnar sig af för att störa sitt eget lugn. Välmågans grader äro många, och ehuru skillnaden mellan en högre och en lägre är obetydlig, faller den dock lätt i ögonen. Det grämer människan, då hon ser, att en annan har råd att hyra en bättre våning än hon själf eller bo i en finare stadsdel, det grämer henne, då en annan bär en rock eller kappa af bättre tyg eller elegantare snitt än hennes, det grä-

mer henne, då hon ser en annan åka i eget ekipage och hon själf sitter i spårvagn, det grämer henne, då hon ser, att en annan har flera nöjen och är mera ute i världen än hon, det grämer henne att se en annan kunna strö ut mera pängar än hon själf är i stånd till, ja, det är så mycket som grämer henne. Hon vill vara denne andre. Hvarför är det icke hon, som har det så väl ställdt? Det är ju orättvist ordnadt enligt hennes tanke.

Men dessa jämförelser hafva också en eggande inverkan. De framkalla en sträfvan efter att uppnå en sådan ställning, att man blir den afundade, den, till hvilken andra skåda upp, och mången ser i detta sitt lifs enda mål. Lystnaden efter ära, efter berömmelse och ryktbarhet, lystnaden efter makt, allt detta är olika uttryck för denna åtrå, hvilken sporrar människan till oupphörliga ansträngningar, lägger beslag på hela hennes intresse och gör henne blind för allt hvad lifvet äger af verkligt värde.

Hur mången går ej hela sitt lif och närer och fröjdar sig i sitt innersta åt den förhoppningen att en gång i tiden vinna en utmärkelse, ett ordenstecken att fästa på sin rock. Hela hans längtan koncentreras kring detta, besittandet af denna glittrande tingest synes honom vara det mest eftersträfvansvärda här i lifvet och hvarför? Önskar han sig kanske detta utmärkelsetecken för att framför spegeln beskåda hur det pryder honom? Åhnej, han vill bära det för att andra

skola se det och för att andra skola afundas honom. Man ser ingen sätta en orden på rocken och söka ensamheten.

En annan vill lysa genom sin klädsel. Hon eller han anser det vara något högst eftersträfvansvärdt, om hvarannan människa på gatan vänder sig om och sänder efter henne eller honom en beundrande eller afundsjuk blick. Då är icke dagen förspild. Det är i synnerhet bland kvinnorna, hvilka ju hafva medfödd fallenhet för att vilja pryda sig, som denna svaghet förekommer, och hos många af dem uppslukar omsorgen om klädseln alla andra intressen. Lifvet är för dessa endast en fortgående toalettuppvisning, där det gäller att i högsta möjliga grad väcka uppmärksamhet och vinna mängdens bifall.

En tredje åter vill draga åt sig beundran genom sitt extravaganta sätt att roa sig. Själfva nöjet betyder för en sådan person föga. Det som roar honom är medvetandet, att alla andra tala om hur han roar sig.

Ja, åtrån att höja sig öfver andra tager sig en mängd olika uttryck, det ena egendomligare än det andra, men för alla, som anfäktas af densamma, är den beundrande massan, den stora hopen nödvändig. De kunna icke existera isolerade. Det är de stora städerna, som alstra dessa vrångbilder af människan.

För Cervin var allt detta ofattligt. Han kunde icke förstå detta ideliga jäktande efter tomheten, detta energiska sträfvande efter mål, hvilkas värdelöshet fram-

stod vid minsta eftertanke. Alla dessa människor, de glömma ju själfva lifvet. De vilja icke njuta af lifvet för njutningens egen skull, utan endast för att väcka afund hos andra. Det kan icke falla dem in att finna sitt lif onaturligt. För dem är det bestående det naturliga. De vilja lefva som andra, hur det än må vara, i samma stil, men bättre. De önska icke bryta några nya vägar. För dem är den allmänna landsvägen utmärkt, bara de få gå först.

Den stora mängden af individer i städerna alstrar äfven ett annat jämförande betraktelsesätt, som har stor betydelse för människans lif. Hon jämför ständigt sitt lefnadssätt, sina handlingar, ja till och med sina tankar med andra människors. Hvad skola andra tänka, hvad skola andra säga, det är den fråga hon gör sig vid minsta steg som tages. Hennes egen åskådning blir ej allena bestämmande för hennes lif, och hon följer icke sina egna naturliga böjelser. I allmänhet bekymrar det henne mycket mera hvad andra tänka om henne än hvad hon själf gör. På alla håll kringgärdar hon sålunda sin egen fria vilja och inskränker sina tankars horizont, kanske utan att själf märka det. Men denna människans sträfvan att söka ombilda sig själf efter den allmänna karaktären nöter bort en stor del af det individuella hos henne, och följden blir också den, att hon ständigt och villigt underkastar sig konvenansens alla regler, följer modets alla växlingar, hur sällsamma de än må vara, alltid samlas i tusental, då det gäller

höjen, och ständigt har för ögonen att handla och lefva som det brukas. Sin smak, den tager hon ofta från någon annan, och sedan kommer vanan och inbillar henne, att hon från början följt sin egen.

Men det är icke nog med att förhållandena i de stora städerna framkalla en förkonstling och missriktning af människans både yttre och inre lif, de hafva äfven ett fördärfligt inflytande i moraliskt hänseende. Bland alla dessa tusentals individer finnas visserligen många goda och redbara karaktärer, många ädla och upphöjda tänkesätt, många rättänkande sinnen, men det finns också många svaga karaktärer, många dåliga anlag, många onda lidelser, många ljusskygga och brottsliga element. Och alla dessa olika sinnen äro blandade om hvarandra, uppfattas af och inverka på hvarandra, och i detta vimmel af godt och ondt skall människans karaktär utbildas. Där finnas många exempel af båda slagen att följa efter, mest dock af det senare, och det goda exemplet smittar ej i samma grad som det onda. I allmänhet har ju människan långt större fallenhet för den dåliga vägen än för den motsatta. Den dåliga är lätt att vandra, där få begären fritt styra kursen och mätta sig med njutningar, men den goda är mödosam, den är fylld af strid för att kufva begären och fylld af försakelser. Och förhållandena i städerna äro ej egnade att dämpa de onda begären. Där ser människan så många dåliga exempel omkring sig, hon ser så många yttringar af det dåliga, som icke blott motsvara allt hvad

hennes egna anlag kunnat ingifva henne utan ofta gå långt därutöfver och stundom slå henne med häpnad öfver det verkligt uppfinningsrika däri, att hennas slumrande begär icke blott väckas till lif, utan också mottaga nya impulser.

Då människan följer det dåliga exemplat, är det återigen en jämförelse, som passar på att förvirra hennes tankar. Hon tvekar vid inträdet på den dåliga vägen, hon hyser betänkligheter och vill rygga tillbaka, men då ser hon en mängd människor, hvilka, redan inne på densamma, ej rygga det minsta tillbaka, och då komma de tankarne för henne: hvarför skulle icke hon lefva som dessa andra, hvarför skulle hon försaka mer än de? och hon följer exemplet. Om medvetandet att hon handlar orätt ändock lefver kvar hos henne, så tröstar hon sig med en annan jämförelse, den, att det finns så många andra som äro sämre än hon.

Vanan att se det dåliga utöfvas, förslappar också människans uppfattning af det orätta däri; då det dåliga blir allmänt, ser hon ej längre dess beskaffenhet, och hon utöfvar det själf, emedan det brukas så, utan att närmare reflektera däröfver. På detta sätt sprider sig sedefördärfvet inom allt bredare lager och sjunker omärkligt moralens nivå.

Bland städernas allra lägsta klasser insupes det dåliga ända från den spädaste barndomen. Det är ej ovanligt att bland gatans och gränderna barn finna pysar på 3, 4 år, hvilka jollra fram en svordom. De

hafva hört sina föräldrar och alla äldre omkring dem använda svordomar oftare än andra ord, och därför lära de sig dessa först. De växa upp i denna omgifning, där talet är endast råhet, där sinnena äro fyllda af afund och hat mot de bättre lottade, där fattigdomen söker dränka sin sorg öfver en eländig tillvaro i bränvinet, med den påföljd att sedernas förvildning drifves till sin spets, och de återfinnas vid mognare ålder bland ficktjufvarne på salutorgen eller bland bland de hopar af halfvilda ynglingar, som göra städernas utkanter osäkra. De räknas till städernas afskum, men det är också städerna, som gjort dem till hvad de äro.

Det är dock ej endast de dåliga exemplen, som förleda människan att slå in på orätta vägar. I städerna finns det också en mängd frestelser, som hon har att strida emot. Hon behöfver ej söka upp dem, de äro hopade i hennes väg, de vinka och locka henne öfver allt, tränga sig in på henne och pröfva ständigt hennes karaktärsstyrka, söka ständigt komma hennes goda föresatser på skam. De svaga och osjälfständiga karaktärerna hafva ingen motståndskraft i denna strid, utan duka under för frestelserna och följa de lockande rösterna, hvarvid många af dem gå sitt förfall till mötes. De blifva slafvar under laster, som bit för bit nöta bort karaktär, ambition och själfupphållelsedrift, viljelösa glida de allt djupare och djupare nedåt och framsläpa sitt lif i förnedring eller elände. Under gynnsamma förhållanden, d. v. s. på platser, där få

eller inga frestelser funnes, på landet, där skulle äfven dessa naturer kunna hålla sig uppe och föra ett lyckligt lif, där skulle svagheten i deras karaktär ej vara af någon större betydelse, men i städerna blir den ödesdiger.

Man ser till exempel ofta hur omåttligt förtärande af rusdrycker bringar människan på fall. Hur många barn hafva ej en far, hur många föräldrar ej en son, hur mången bror eller syster ej en bror, hvilken, hemfallen åt dryckenskapen, är förlorad för dem och lifvet, endast existerar för dem som en börda, endast drager skam öfver dem, och hvilkens bortgång därför motses med längtan. Denne far, denne son eller denne bror, det är en, som ej kunnat motstå frestelserna. De hafva legat i hans väg, de hafva omgifvit honom på alla håll, han har ej kunnat passera dem, alla dessa lokaler, som existera på försäljningen af rusdrycker. Ständigt hafva de dragit honom till sig, mer och mer har spritbegäret fått makt öfver honom, och han har blifvit en eländig stackare, oduglig till hvarje verksamhet. De äro också talrika detta slags frestelser, talrikare än alla andra. Om man med af vanan ej förslöad blick ser sig omkring i städerna, skall man förvånas öfver den stora mängden af försäljningsställen, där rusdrycker i någon form finnes att tillgå. De variera hvad interiören beträffar ända från det simpla kaféet med granris på golfvet och en osande fotogénlampa i taket till den stora, med raffinerad lyx in-

redda salongen med bländande elektriskt ljus, som skimrar i sidornas speglar och förgyllningar, och hvarje samhällsklass kan därför ibland dem finna en passande lokal, hvarje individ en med honom harmonierande omgifning. De äro också ständigt fyllda af besökande, och spriten kräfver också bland dessa ständigt nya offer.

Se här ett annat exempel. Flickan från det dåliga hemmet, hvilken aldrig af sin mor tillhållits att vandra dygdens väg och sent om kvällarna får drifva omkring på gatorna, eller hon, som saknar mor och endast har till stöd en far, hvilken trifs bättre på kaféer och krogar än i hemmet, och flickan från landet, hvilken kommit till staden för att söka tjänst, hon den oerfarna, som ingenting sett och ingenting vet, dessa hafva frestelserna lurande på sig om aftnarna vid gathörnen, på städernas torg och promenader. Där stå herrar med välförsedda kassor och speja efter dem. Med fagra ord och vänliga leenden, hvilka dölja deras dåliga afsikter och cyniska tankar, söka de locka dem med sig för att bringa dem då fall. Då pröfvas karaktärsfastheten. Flickor med svag och lättledd karaktär följa frestaren, och det första steget på den dåliga vägen, det svåraste och mest betydelsefulla, blir taget. Några af dem kunna väl sedan ångra det begångna felet och för framtiden bättre taga vara på sig själfva, men de flesta låta snart det första steget följas af ett andra och fortsätta, ständigt attackerade som de äro af nya frestare, på den inslagna vägen, hvilken omsider

förer dem in bland de prostituerades skara, bland samhällets olycksbarn.

Till hvilka ytterligheter af onatur i lif och fördärf i seder, som storstädernas missförhållanden drifva människan, därpå utgöra de prostituerade kvinnornas tillvaro och lif det mest skriande exemplet. Dessa kvinnor, hvilka för att uppehålla lifvet utbjuda sin kropp till den förstkommande manliga individ, framlefva sin tid under utöfvande af detta vidriga yrke i den djupaste och mest afskyväckande förnedring med nästan ingenting annat mänskligt kvar hos sig än självbevarelsedriften. Deras frihet är kringskuren af särskilda stränga lagar, de stå under ständig kontroll af myndigheterna och deras förekomst är en skam för städerna, men de hafva städernas onda inflytelser att tacka för sin utbildning och de fylla där sin plats, de utgöra där en nödvändighetsvara.

* * *

Det lif, som fördes omkring Cervin, kunde ej draga in honom i sin hvirfvel. Han deltog ej i detsamma annat än som åskådare, men därför var också hans blick vaken för och kunde oförvillad uppfatta alla egendomligheter i detta lifs yttringar, hvilka ständigt gåfvo hans filosoferande sinne anledning till betraktelser. Hvarje förhållande, alla seder och bruk, hvarje tilldragelse, personers sätt att uppföra sig, deras beteende och minspel, allt uppfattades af honom och gjorde

samma intryck på hans sinne, som om han hela sitt lif vistats på landsbygden, men ändock ägt grundlig kännedom om storstadslifvet. Och den onatur, som nästan öfverallt mötte hans öga, ingaf honom mer och mer afsmak för detta lif, och hans längtan att en gång i tiden under andra förhållanden själf få lefva och lefva ett naturligt lif, att från åskådare öfvergå till deltagare, blef med hvarje dag starkare.

KAP. III.

Sålunda framlefde Cervin nära åtta långa år, under hvilken tid hänförande drömmar om den lyckliga tillvaro hans fantasi förespeglade honom och det förkrossande medvetandet, att icke kunna taga ett steg för att komma den närmare, oupphörligt aflöste hvarandra, men innan det åttonde året hunnit sluta sitt lopp, inträffade en händelse, som i en hast öppnade en ljusare framtid för honom. Hans morbror, bokhandlaren Forslund, afled helt oförmodadt af hjärtslag, och som denne ej genom testamente förordnat något om sin kvarlåtenskap och fru Cervin var enda släktingen, så tillföll henne bokhandlarens präktiga stenhus. Detta gaf i ränta omkring 2,000 kr., och fru Cervin kunde således hädanefter föra ett ganska sorgfritt lif.

Cervin kunde först icke fatta allt detta. Lyckan kom så hastigt och prosaiskt öfver honom. Men en enda tanke sköt undan alla andra: hans mor var försörjd till döddagar. Sedan blef allt så ljust i en hast. Det brusade i hans hufvud, han tyckte bröstet ville sprängas af all den stormande glädje, som med ens

föddes därinne, och genom hans hjärna sköt åter och åter bländande klar som en blixt den jublande tanken: du är fri, du är fri! Nu band honom ingenting längre vid detta lif! Nu var fångenskapen slut! Nu först skulle han lefva!

Men nu skulle hans fantasier omsättas i verklighet och den drömda tillvaron uppsökas i det praktiska lifvet. Hvart skulle han vända sig? Hvilken bana skulle han nu slå in på? Jordbrukarens yrke hade alltid synts honom som det mest eftersträfvansvärda, det mest tilltalande, men han måste först lära det, och därtill skulle åtgå flera år, och då han väl blifvit utlärd, behöfde han ett kapital för att kunna skaffa sig egen gård, och pengar ägde han ej. Han måste därför vända sina tankar åt annat håll och utan någon tvekan bestämde han sig för att söka sin utkomst som fiskare vid västkusten. Fiskaren, ansåg han, lefver liksom jordbrukaren ett fullkomligt naturenligt lif, den förre tager sin bärgning ur hafvet, den senare sin ur jorden, båda äro helt och hållet beroende af och helt och hållet införlifvade med naturen, och bådas verksamhet fortgår i det fria. Han trodde fiskarens yrke ej skulle fordra någon lång lärotid, och icke heller behöfdes något större kapital för att beträda den banan. Därtill kom också att hafvet, det omätliga och underbara hafvet, ständigt lockat hans håg, han hade alltid längtat att få skåda det och han trodde, att ett

lif invid och på detsamma skulle fullkomligt motsvara alla förväntningar han gjort sig på en lycklig tillvaro.

Sedan han fattat sin föresats, brann han af otålighet att få börja sitt nya lif, och så snart alla genom dödsfallet framkallade angelägenheter voro ordnade, omtalade han sin plan för modern. Hon blef förskräckt och trodde i första häpenheten, att hennes son mistat förståndet, men då denne vidhöll sin föresats och sökte göra begripligt för henne, hvarför han icke kunde handla annorlunda, förstod hon, att här förelåg ett nytt utslag af de griller sonen förut haft, och hon sökte genom öfvertalning förmå honom att afstå från en plan, som i hennes tycke var ren galenskap. Hon framhöll den praktiska sidan af saken för honom, hur han skulle få slita ondt och kanske knappast kunna försörja sig, hon sökte öfvertyga honom om, att hans motvilja mot kontorslifvet skulle försvinna med åren, och hon framdrog också, att alla människor skulle skratta ut honom, om han företog sig något så galet. Hon gjorde sig all upptänklig möda, hon både bannade och bad, men Cervin svarade endast, att han måste följa sin natur.

Han var fullkomligt beredd på att hans idé skulle få detta mottagande, han kunde hafva förutsagt moderns alla invändningar och motskäl, och han visste också, att alla hans bekanta skulle i denna sak tänka och resonnera alldeles som modern. De förstodo honom icke, hvarken hon eller någon af de personer

han kommit i beröring med, och om det också smärtade honom, att hans mor ej kunde se saken med hans ögon, så var han däremot fullkomligt likgiltig för hvad andra personer tänkte om hans handlingssätt. Han dröjde också ej heller med att säga upp sin plats hos grosshandlare Ahlbom och erhöll sitt afsked.

Det gick alldeles som modern förntsagt och som han själf tänkt sig. Alla människor trodde, att han var galen. Då man har en plats på ett grosshandelskontor och så stor lön, att man kan föra ett jämförelsevis behagligt lif, och lämnar denna verksamhet, som man kan sköta utan någon större ansträngning, sittande proper och putsad i en prydlig lokal, lämnar den för att blifva fiskare, d. v. s. i ur och skur, i storm och köld, i natt och mörker vanka omkring i en bräcklig båt på ett så farligt element som hafvet, för att ur detsamma skaffa sig en mycket knapp bärgning — då kan man icke vara normal. Så resonnerade man. Cervins kamrater hade ofantligt roligt åt hans idé, och de uttömde all sin kvickhet i mer och mindre lyckade anspelningar på denna för dem alldeles ofattliga längtan efter vatten.

Men människornas dom och kamraternas hån gjorde ej ringaste intryck på Cervin. Han ville ej lefva sitt lif som andra lefva sitt, endast för att öfverensstämma med massan, han ville ej handla som det brukas, endast af fruktan att stöta andra människor för hufvudet; han ville lefva som hans natur manade ho-

nom att lefva, utan att taga någon hänsyn till seder och bruk, gamla traditioner, fördomar och allt hvad de heta dessa fängelser, som människan själf bygger upp och stänger in sig i på lifstid.

* * *

Cervin skulle nu välja platsen för sitt nya lif, men fastän hans afsikt var att uppsöka hafvet, ville han därför icke alldeles öfvergifva sin kära skog, utan ville hälst komma till en trakt, där såväl det ena som det andra var att finna. Till den bohuslänska skärgården kunde han för den skull icke begifva sig, då han visste att där nästan alldeles saknades skog. I stället beslöt han efter åtskilliga efterforskningar och förfrågningar att till sitt hemvist välja ett vid Skånes nordvästra kust beläget mindre fiskläge S***, hvilket enligt de beskrifningar han erhållit tycktes äga alla de betingelser han värderade.

Då modern nu såg, att han hade fullaste allvar med sin föresats och att vidare motstånd endast skulle förbittra skilsmässan, gjorde hon ej längre några invändningar, huru dåraktigt hon än ansåg hela företaget vara, och för att i någon mån göra hans första steg på den nya banan lättare, skänkte hon honom en summa af 500 kr. Själf hade han genom besparingar under de föregående åren samladt omkring 400 kr., och för att börja sin verksamhet som fiskare ägde han således 900 kr. Han påskyndade med feberaktig brådska

de förberedelser, som voro nödvändiga, och det dröjde ej länge, innan han, efter att hafva tagit ett vänligt afsked af sin mor, befann sig sittande på ett söderut gående bantåg.

Sällsamma voro de tankar, som rörde sig inom honom, då han genom kupéfönstret kastade en sista blick på den försvinnande hufvudstaden. Ändtligen fick han då lämna denna plats, där det moderna samhällslifvets former lagt så tryckande band på hans efter frihet längtande natur. Bort från detta kammarelif, bort från dessa stela gator, dessa stora hus, bort från denna ofantliga sammangyttring af lefvande varelser! Bort från dessa af massan bestämda seder och bruk, bort från detta individens omdanande efter den allmänna karaktären, bort från dessa af jämförelsernas eggelser jäktade och pinade sinnen! Bort från det bundna, det raffinerade, det konstlade, ut mot det fria, det enkla, det naturliga! Han log ett vemodigt löje vid tanken på sina kamrater. De skrattade nu åt honom, emedan vanan fullkomligt satt dem ur stånd att se deras eget lifs onatur. Han kände medlidande med dem. Hvarför voro icke alla sinnen lika upproriska som hans eget? Hvarför läto de böja sig för sedvänjans makt? Hvarför hade ej lifvet i naturen samma lockelse för andra som för honom? Om de alla kände hans längtan, hur mycket skulle ej då vara annorlunda! Storstäderna skulle då öfvergifvas af sin befolkning, hvilken massvis skulle utvandra och sprida sig öfver

landsbygden. Byar och smärre städer skulle uppstå öfverallt och befolkningen blifva jämnt fördelad inom hvarje land. Då skulle ej som nu finnas trånga städer, där invånarne myllra som i en myrstack, och ofantliga områden, som äro nästan obebodda, hvarje gynnsam fläck skulle då uppsökas och bebyggas och hvarje brukbar del af landet uppodlas. Då skulle ej finnas några centralpunkter för handel och industri, där ofantliga rikedomar hopas på några få händer, under det att tusen få försmäkta i fattigdom och elände, då skulle välmågan i stället blifva allmännare, och genom den enkelhet i lif och seder, som samhällenas ringa storlek nödvändigt måste medföra, skulle också förnöjsamheten vinna insteg hos människorna, och ett lyckligare släkte än vårt skulle lefva och bo i de kultiverade länderna.

Under järnvägsresan njöt Cervin med sitt för naturens skönhet så öppna och vakna sinne i fulla drag af alla de omväxlande scenerier, hvilka i synnerhet i trakterna närmast söder om hufvudstaden oupphörligt aflöste hvarandra för hans blickar. Under sitt föregående lif hade han företagit högst få och dessutom mycket korta resor, och därför ägde denna för honom alla nyhetens behag. Än skådade hans förtjusta öga den täckaste insjö, kringgärdad och svartsjukt dold af skogklädda höjder, än fördjupade sig blicken i ett hvirflande kaos af trädstammar, grenar och solstrålar, då tåget susade genom en tätare skog. Än tornade landskapet upp sig på båda sidor om banan, tåget störtade

sig djärft in i en djup ravin, och med en känsla af beklämning gled blicken uppåt de omgifvande höjderna, men i nästa ögonblick sjönk hela trakten undan, tåget ilade frigjordt fram på en hög banvall, och med lättadt sinne skådade Cervin ned i en grönskande dal, från hvilkens botten träden med ett utseende, som längtade de efter vidgad synkrets, sträckte sig mot höjden. Hans resa blef därför alltigenom den angenämaste lustfärd, glada tankar fyllde också hans sinne, han ilade ju mot sin lyckas mål, och framtiden skådade han till mötes med jublande mod och tillförsikt.

Bantåget kunde ej föra honom ända fram till bestämmelseorten, emedan S*** fiskläge låg två mil aflägset från närmaste järnvägsstation, utan denna sista del af vägen reste han med skjuts. Redan innan halfva detta afstånd var tillryggalagdt, kände han den från hafvet inkommande vinden fläkta mot sig, och med förtjusning insöpo hans lungor denna af honom aldrig förr inandade, så rena och uppfriskande luft. När sedan vagnen hunnit upp till högsta punkten af en backe, skådade han för första gången långt borta vid horisonten som en smal, glittrande strimma det som hans fantasi så ofta visat honom: hafvet. Men vagnen rullade närmare och närmare, och allt efter som afståndet minskades, vidgades den glänsande strimman, den växte inför hans ögon och bredde ut sig åt alla håll i imponerande storhet. Snart kunde han urskilja vågorna med sina här och hvar uppstickande och ett

ögonblick glänsande hvita drifvor af skum, och när han vände blicken mot land, såg han hur de hvita bränningarna, liknande långa och smala ullkardor, rullade upp mot stranden. Då vägen längre fram gjorde en krökning, upptäckte han liggande vid en halfcirkelformig vik en samling stugor och smärre hus, och af skjutskarlen fick han veta, att han hade framför sig målet för sin resa, fiskläget S***.

Bakom fiskläget höjde sig ett ansenligt berg, hvars hela sluttning var beklädd med den lummigaste bokskog, och framför detsamma utsträckte sig den vida, ändlösa vattenytan.

Ingen skärgård, icke ens den minsta holme stängde utsikten, hvart ögat än skådade endast vatten, och djärft framträdande, liksom föraktande att söka något skydd, bjöd läget hafvets stormar spetsen.

Vid denna syn fyllde en känsla af lycka Cervins sinne. Just så hade han tänkt sig sitt blifvande hem. Fritt beläget, utsatt för alla väder och vindar, och oansenligt, men trotsigt bildande gränsen mellan storslagna former af vatten och land. Här, det kände han, skulle han komma att trifvas, här skulle arbetet icke endast vara ett för lifvets uppehälle nödvändigt ondt, här skulle det i stället i sig själft innebära den förströelse, som människans sinne behöfver.

* * *

Med liflig energi började han också sätta sig in i sin nya verksamhet. Då han skulle hyra sig rum, var han mycket angelägen om att få utsikt åt hafvet, och efter något sökande fann han också i en fiskarstuga en bostad, som tilltalade honom. Stugans ägare, Olof Matsson, var också egen skeppare, d. v. s. han rådde om en af de stora fiskebåtar, som nu lågo uppdragna på stranden och hvilade ut till fisktidens mödor, men som hvarje större sådan farkost kräfver en besättning af 7 till 8 man, så var förhållandet med denna fiskebåt liksom med alla de öfriga, att mindre bemedlade fiskare mot ersättning och med begagnande af egna nät skaffade sig rättighet att segla och fiska tillsammans med ägaren. Cervin försökte också blifva upptagen bland Olof Matssons båtmanskap, och efter åtskilliga betänkligheter, som voro helt naturliga, då nykomlingen ju var fullständigt okunnig om allt hvad fiske hette, lät fiskaren förmå sig, att mot en ersättning af 200 kronor för hela fisketiden låta honom medfölja, och lofvade äfven att söka bibringa honom de första grunderna i fiskareyrket. Genom Matssons förmedling skaffade sig Cervin sedan ett tjugutal nät och utrustade sig med alla för en fiskare nödvändiga kläder.

Det var i början af augusti månad, som han ankom till fiskläget, och som fisket, hvilket här nästan uteslutande gällde sill, vanligen plägade begynna de första dagarna i september, så voro fiskarena snart i full verksamhet med att ställa sina båtar i ordning.

Cervin erhöll också sin andel af detta arbete, och ehuru hans ovana vid detsamma i början vållade honom många svårigheter, så lyckades han dock snart göra sig nyttig genom sin goda vilja och snabba uppfattning. Visserligen betraktade fiskarena honom den första tiden med misstroende. De hade hört, att han varit bokhållare i Stockholm, men hans påstående, att han skulle frivilligt hafva lämnat denna plats för att försöka deras sträfsamma yrke, det kunde ingen af dem tro. Ånej, så enfaldiga voro de icke! Han hade nog gjort något fuffens däruppe, eftersom han så där måste gifva sig undan. Men då de sågo, att han var villig och hjälpsam och icke det ringaste rädd för att hugga i samt dessutom mycket vänlig mot hvar och en, som inlät sig med honom, lade sig så småningom deras misstroende, och de började tycka, att nog var han en bra karl här nere vid fiskläget, om han också varit si och så uppe i Stockholm. För öfrigt hade hvar och en fullt upp att göra, så att det ej blef tid till långa funderingar öfver andras angelägenheter. Allas tankar voro snart riktade mot det kommande sillfisket, och Cervin började till sin lättnad finna, att han kunde röra sig obemärkt bland den öfriga befolkningen.

Den tid, som ej togs i anspråk af arbetet, använde Cervin till att lära känna den för honom alldeles nya västkustnaturen. Han brukade då klättra upp på någon af de närliggande bergshöjderna och tog därifrån i betraktande den storslagna utsikt, som hafvet

erbjöd, eller också, när det blåste hårdt och hafvet var i starkt uppror, följde han stranden utefter till något söndersplittradt klipp-parti och åsåg där, sittande så nära vattnet som möjligt, böljornas vilda tummel och ras. I synnerhet detta sista skådespel kunde Cervin aldrig få nog af, och han brukade i timmar sitta och njuta af den praktfulla anblicken.

Vågorna kommo så stora och mäktiga, som om ingenting skulle kunna hejda deras framfart. Det låg något hotfullt i deras annalkande, och när så en yttre rand af lägre klippor mötte, liksom höjde de sig för att med samlad kraft slå ned på och krossa de förmätna, men i nästa ögonblick var deras storhet försvunnen, deras kraft bruten. Upplösta i en massa mjölkhvitt skum, rusade de med en sista ansträngning i vanmäktigt raseri mot de inre klipporna för att slutligen i förtviflan som granna kaskader springa i höjden och falla ned tillintetgjorda. Eller om vågorna vid sitt stormande anlopp omedelbart träffade större klippmassor, sköto de ögonblicket därpå kraftfullt i luften som väldiga skumstoder, hvilkas vattenmängd af den häftiga vinden som ett hvinande regn drefs långt inåt land.

Det var vild storhet, det var obändig kraft i dessa böljornas ursinniga anfall mot de fasta klipporna, det väckte tankar på okufligt mod och djärfva bragder, och när Cervin härvid långt ute på hafvet upptäckte en fiskebåt, som, arbetande sig fram med bottenrefvade segel, än höjde sig på toppen af en våg och än helt

och hållet försvann mellan sjöarna, då greps han oemotståndligt af den tanken, att lifvet här, denna människans kamp mot elementen, det var ett lif, som anstod en man. Här fanns arbete för både senor och muskler, här fick mannen pröfva både kraft och sinnesnärvaro och här härdades kroppen och stålsattes sinnet genom själfva arbetets natur.

Emellertid hade en del fiskare på försök börjat sätta ut nät här och hvar, för att undersöka om sillen ännu var i annalkande, men deras fångst hade i allmänhet blifvit mycket klen, och så förblef förhållandet ända mot slutet af september, då en dag en fiskare, lyckligare än de andra, hemkom med en last af 10 valar vacker sill. Underrättelsen härom spred glädje öfver hela fiskläget. Nu hade sillen kommit, den efterlängtade sillen, på hvilken allas existens berodde, nu hägrade för allas sinnen den blifvande förtjänsten, och dagen därpå voro alla båtar ute och alla händer i verksamhet för att sätta ut näten på den plats, där första fångsten gjorts.

Cervin greps också af den ifver, som besjälade alla andra. Hela detta lif var så nytt för honom, det låg något så lockande i detta slags kamp för tillvaron. Han kände sig som en segrare, då båten plöjde sin väg fram genom sjöarna, hvilka med all makt gingo till anfall och fräste af raseri, då de ej lyckades förgöra nötskalet. Detta brottande med vågorna tilltalade utomordentligt hans trotsiga sinne. För honom var

hafvet och båten lefvande väsen, hvilka mätte sina krafter med hvarandra, alla dessa vågor voro lika många armar, som endast ville omfamna och begrafva, och ibland tyckte han, att deras fräsande liknade hånskratt.

Stundom hände, att fiskarena seglade flera mil utåt hafs, innan de lade ut sina nät, och land kunde då endast skönjas som en smal rand vid horisonten. Förutom denna rand och några fiskebåtar, som lågo i närheten och höjde och sänkte sig på vågorna, skådade han då, hvart blicken än vändes, endast den omätliga vattenöknen, och han kände sig så ödmjuk och liten vid denna syn. Hvilken obetydlig mask var ej människan ändå i naturens stora rike! Hon är så högmodig, hon äflas att böja allt efter sin vilja, allt är till endast för henne, för att hon skall njuta, och ändå är hon så förkrossande ringa, ändå behöfs så litet för att blåsa ut hennes lifslåga. Endast en våg större än dem, som nu slogo mot båtens sidor, mött med en illa beräknad manöver, och sju lif skulle vara släckta, sju hjärnor med alla tankar, alla förhoppningar, alla illusioner, alla önskningar skulle upphört att arbeta. Men bort med alla dessa drömmar! Nu gällde det att arbeta, fisktiden var ju inne, nu behöfdes alla armar, och Cervin arbetade också så, att Olof Matsson var belåten med sin lärjunge.

Vanligen foro fiskarena ut på förmiddagarna och, som det på fiskarespråket hette, satte näten eller närin-

garna, hvarvid det så tillgick, att dessa, sammanbundna till ett antal af 70 eller 80 stycken, förankrades i en lång linie utefter hafsbottnen, och utvisade på hafsytan flytande träklabbar den plats, där fiskarena hade att söka dem. Sedan fingo de stå där och insamla sitt sprattlande byte till nästa dags morgon, då fiskarena vid 3- eller 4-tiden begåfvo sig ut för att draga dem eller hala in fångsten i båtarne.

De första veckorna visade sig denna gång mycket lofvande. Väder, vind och ström voro alla tre högst gynnsamma för fisket, och båtarne inkommo om morgnarna fullastade med sill, till stor glädje för alla vid hamnen oroligt spejande och väntande hustrur och barn. Sedan båtarne väl hunnit i land och näten med deras innehåll förts upp på stranden, erbjöd denna den lifligaste och mest idoga tafla, som gärna kunde tänkas. Alla fiskläget's invånare, manliga och kvinnliga, gamla och unga, stodo då i täta klungor kring näthögarna och plockade sill, sill och åter sill, glada och förnöjda åt den rikliga fångsten. Uppköpare från städerna kommo körande med sina fordon, gingo köpslående från grupp till grupp och lastade vagnarna fulla med den silfverglänsande fisken, och längre upp mot fiskläget slogo handlande upp sina stånd och utbjödo lockande lager af förnödenhetsartiklar och krimskrams, väl vetande att nu, då sillen kommit, fanns det också pengar på platsen.

Cervin hade aldrig kunnat tro, att ett så obetyd-

ligt samhälle skulle kunna framvisa ett så rörligt lif, och han trifdes utomordentligt väl i denna omgifning. För hvarje dag som gick fann han mer och mer behag i sitt nya lefnadssätt, och då han tänkte tillbaka på sitt forna lif i hufvudstaden, föreföll detta honom mer naturvidrigt än någonsin. Här behöfde han icke söka efter den friska luften, den strömmade mot honom från alla håll, och då han ute vid hamnen i djupa drag insöp den underbart upplifvande luft, som hafsvindarne förde in mot land, föreföll det honom omöjligt, att någon kunde anfäktas af sjukdom på denna plats. Här blefvo människorna säkerligen mycket gamla. Nu höll icke hans arbete honom fången inom en kvaf kammare, nu var hafvet hans kontor och båten hans kontorsstol, till alla delar motsvarade hans nya verksamhet den idealbild, som förut föresväfvat honom, och det var med innerlig glädje han såg sina förväntningar uppfyllda.

Eftersommaren, hvilken vanligen plägar göra september månad så behaglig, blef detta år af ovanligt lång varaktighet, och vädret fortfor att vara vackert och temperaturen mild ända långt fram i oktober. Först mot slutet af denna månad började hösten göra sitt inträde med dystra och regniga dagar, kylig luft och tjutande vindar.

Under den varma tiden hade Cervins hälsa stått sig utmärkt. Detta friluftslif, som han i så många år längtat efter, hade lika välgörande inflytande på hans

kropp som på hans sinne, och därför hängaf han sig också med lif och lust åt sitt arbete. Men skillnaden mellan hans föregående och nuvarande lefnadssätt var för skarp, förändringen var för stor och hade skett för hastigt, kontorslifvet hade förvekligat honom, och då fiskarelifvets kärfva sidor framträdde, ägde han ej tillräcklig motståndskraft. De varma vindarne insöfde honom i säkerhet, och han hade ej tanke på någon fara, då han redan en af de första dystra höstdagarna träffades af en häftig förkylning, hvilken gjorde ett hastigt och oväntadt slut på hans med så gladt mod och lugn tillförsikt påbörjade fiskarebana.

Fiskarena hade som vanligt tidigt på morgonen begifvit sig ut och efter ett par timmars segling påträffat sina näringar, hvilka det sedan gällde att från hafsbottnen hala upp i båtarne. Detta var i allmänhet ett styft arbete och denna morgon ännu svårare än vanligt, då båtarne stampade hårdt i den höga sjön. Cervin arbetade med stor ifver och halade och drog af alla krafter i de tunga, af vatten drypande näringarna. Han blef varm och svettig af ansträngningen, och för att kunna arbeta ledigare, kastade han af sig kavajen. Vinden, som vid utseglingen varit västlig, hade under morgonens lopp mer och mer vridit af mot norr, och den for nu kall och fuktig hvinande fram öfver de dystra vågorna och träffade den intet ondt anande ynglingen, hvilken väl kände hur kylan ilade genom märg och ben, men, upptagen som han

var af arbetet, ej fäste något afseende därvid. Men på hemvägen började han känna sig illamående och fick flera gånger häftiga frosskakningar. Han förmådde ej hjälpa till vid nätens upptagning ur båtarne, utan skyndade, så snart dessa landat, hem till sin bostad för att komma in i värmen, hvilken han hoppades snart skulle göra honom kry igen. Men häri bedrog han sig. Hans illamående tilltog i stället hastigt, och före middagen hade han full feber, så att han måste intaga sängen.

Olof Matssons hustru sade honom genast, att han fått en svår förkylning. Hur skulle en sådan där stadsherre, som i många år suttit inne på ett varmt kontor, kunna tåla att vara ute på sjön nu på hösten i kallt och ruskigt väder? Det var ju alldeles omöjligt. Hon hade just tänkt, att det skulle sluta illa, påstod hon, och i sitt hjärtas välmening höljde hon på Cervin alla täcken hon ägde, för att han riktigt skulle komma i svettning,

Men hennes bemödanden voro fåfänga, och sjukdomen fortfor att stadigt utveckla sig. På eftermiddagen tillkom ett svårt håll i vänstra delen af ryggen, andningen blef kort och häftig, och en hård hosta skakade kroppen. Den goda gumman kokade grötar och lade på det smärtande stället, och under nattens lopp var hon flera gånger uppe för att se till den sjuke, som plågades svårt af andnöd och stundtals låg i yrsel.

På andra dagen försämrades Cervins tillstånd ytterligare. Hållet ansatte honom häftigare än förut, och hans krafter voro nästan alldeles uttömda af den starka febern och den påskyndade andhämtningen. Olof Matsson och hans hustru började blifva betänksamma, då sjukdomen nu syntes taga en farlig vändning. De kunde ej låta den unge mannen ligga och dö utan att söka någon hjälp, och vid middagstiden skickade de för den skull bud efter den några mil därifrån boende läkaren, hvilken anlände till fiskläget sent på aftonen. Febern hade då tilltagit i häftighet, och den sjuke yrade nästan oafbrutet.

Läkaren såg genast, att fallet var ovanligt allvarsamt. Cervin hade angripits af en mycket elakartad bröstinflammation, och då hans krafter redan voro betydligt nedsatta af sjukdomen, fruktade läkaren, att han skulle duka under för den åtföljande starka febern. Det var därför nödvändigt att snarast möjligt underrätta Cervins anhöriga, men som aftonen var långt framskriden, måste detta uppskjutas till morgonen därpå, då Matsson ställde om, att telegram afsändes till Cervins mor från järnvägsstationen.

Snart blef det alldeles tydligt, att slutet var nära förestående. Den sjuke sjönk så småningom i ett tillstånd af fullkomlig medvetslöshet och genomlefde sålunda, befriad från känslan af plågor, sin sista natt, under hvilken mor Matsson troget vakade vid hans

säng och ängsligt lyssnade efter de allt svagare och svagare framträdande lifstecknen.

Men på morgonsidan förmådde gumman, uttröttad af vakandet, ej längre hålla ögonen öppna, utan inslumrade i sin stol, och då hon efter en stund åter vaknade och förskräckt öfver sin glömska ifrigt grep ljuset och lyste Cervin i ansiktet, såg hon att lifvet hade flytt.

Då fru Cervin på andra dagen efter dödsfallet ankom till fiskläget, återstod för henne endast att med tungt hjärta begrafva den son, hvilkens idéer och känslolif hon aldrig kunnat fatta, och hvilken enligt hennes åsikt utan någon anledning öfvergifvit en lugn tillvaro och skyndat döden till mötes.

EN MOR

NOVELL

KAP. I.

Alla de hemmavarande medlemmarna af familjen Strandberg hade gått till hvila. Ljusen voro släckta i den lägenhet på fyra rum och kök, som familjen innehade, allt var mörkt och stilla, och i sängkammaren kunde en lyssnare hafva hört lugna, jämna andetag, som förrådde, att sömnen redan börjat uträtta sin vederkvickande verksamhet.

Men det var endast två som sofvo, husfadern i sängkammarn och yngsta sonen i rummet bredvid. Husmodern låg vaken hon och lyssnade. Hon lyssnade till sin mans jämna andetag och hon undrade öfver att han kunde sofva så lugnt, hon lyssnade till sitt eget hjärtas slag, som hon förnam så tydligt, de kommo taktfasta och hårda, och hon kände, att för henne var sömnen ännu långt borta. Men mest lyssnade hon till de ljud, som trängde in från gatan.

Än hördes en vagn rulla förbi, än hördes gräl mellan druckna karlar eller skränet från någon ensam individ, som raglade hemåt med hjärnan omtöcknad. Så var det tyst en stund, men sedan förnam hon

ljudet af steg. Då lyssnade hon så ifrigt, så ängsligt! Kunde det vara han, som kom nu, sonen Viktor? Nej, nej, stegen upphörde ej vid porten, de fortsatte gatan framåt.

Ånej, han kom inte ännu, klockan var inte mer än half elfva. Inte kunde han slita sig så snart från kaféet eller källaren eller krogen, hvar det nu var han vistades.

Hon lyssnade åter. Hon hörde ljud i våningen öfver, dörrar slogos igen, steg ljödo och dogo bort, och så var det åter tyst. Det knäppte i väggarna, och hon hörde klockornas pickande. Hon kände sig så vaken, som om sömnen aldrig skulle komma. Åter hördes en vagn. Den saktade farten. Skulle han vara så illa däran, att han måst åka hem? Hennes hjärta började klappa hastigare. Nu stannade vagnen. Hon satte sig i ängslan upp i sängen med öronen spända och ögonen stirrande ut i det mörka rummet. Någon steg ur vagnen, men ingen tog i porten. Det måtte hafva varit någon från huset midt emot. Hon kände sig lugnare och lade sig åter ned. Det var icke han. Ånej, hvarför skulle han komma tidigare i kväll än vanligt?

Hon försökte sofva, men väntan höll henne vaken. Hennes medvetande var så klart, hon bara lyssnade, och natten skred framåt, men den skrider långsamt för en mor, som väntar, att hennes son skall komma hem drucken. Hon låg och tänkte, att han

kanske blifvit öfverfallen på hemvägen. Man hörde ju så ofta, att vilda sällar om nätterna antastade bättre klädda herrar. Och om de öfverföllo honom, skulle det vara mindre underligt, han som aldrig gick hem nykter. Tänk om han låge slagen och blodig på gatan! Hennes hjärta krympte ihop af ängslan vid tanken härpå, och hon lyssnade ännu ifrigare, ifall det skulle höras något skrik eller oväsen. Men hvarför kunde han då aldrig gå hem i tid? Var hemmet så förskräckligt? Hvad kunde det då vara för märkvärdigt på källaren, som ständigt höll honom kvar till sent på natten?

Vid tolftiden hördes åter steg. De läto säkra och stadiga. Skulle de stanna vid porten? Jo, verkligen, de stannade där! Å, ändtligen! Det jublade till inom henne. Han kom ju inte så sent ändå. Hon hörde porten låsas upp, steg ljödo i trappan, och hon lyssnade om tamburdörren skulle öppnas. Nej, stegen fortsatte en trappa upp. Det var icke sonen. Den glada känslan öfvergick till ett djupt missmod, och med slö resignation borrade hon hufvudet ned i kudden. Ännu fick hon vänta, ännu fick hon lyssna, och mannen han sof med samma jämna, lugna andetag.

Hon nästan harmades öfver detta. Hvarför var det endast hon, som skulle ligga och vänta? Hvarför skulle inte också mannen göra detsamma? Men han somnade genast han lade sig. Han var kanske inte så orolig öfver sonen som hon.

Hur länge skulle väl sonen fortsätta med detta lif? Hur länge skulle hon få ligga på detta sätt och vaka och vänta. Så hade det fortgått nu i fyra år, fyra långa år. Hur många nätters sömn hade han ej beröfvat henne? Och hon tänkte på den tid, då han var en liten pys, hvad han var rar då, och hur förtroendefullt kröp han inte till henne om nätterna! Hur hade hon inte pysslat om honom, han var då hennes ögonsten, och hon hade alltid tänkt, att hennes Viktor skulle blifva ett mönster bland alla ynglingar och göra sina föräldrar heder. Han var så klok och snäll. Om tusende människor skulle hafva sagt henne, att hennes lille älskling en gång i framtiden skulle blifva en stackare, som trifdes bäst vid glaset och hade krogen till sitt hem, skulle hon aldrig, aldrig kunnat tro det. Men nu, nu hade hon det ständigt för ögonen. Nu såg hon honom ej med förtjusning som i barnaåren. Nu kunde hon ej betrakta honom utan att ständigt göra sig den frågan: var han drucken eller ej? Hon ville gråta, men ögonen voro tårlösa, endast fårorna kring munnen blefvo djupa. Hennes hufvud kändes så tungt, så tungt, hon skulle helst velat somna från allt, från hela lifvet, och hon försjönk så småningom i en dvala, som för en stund hämmade hennes bittra tankegång.

En kvart före två for hon häftigt upp ur sin dvala, vid det att tamburdörren hårdt drogs igen. Jaså, han kom nu. Hon hörde genast af hans sätt att stänga

dörren, hur det var fatt med honom. Och då han kom i rummet bredvid, där han hade sin liggplats, snusade han och fnyste som alltid, då han var onykter. Men han stötte ej mot möblerna, utan gick försiktigt och tyst, så han hade väl ändå tämligen reda på hvad han gjorde. Hon hörde honom genast taga af skorna, och maten, som hon satt fram åt honom, rörde han således ej vid. Nej, ingen mat, bara dryck, sprit i alla möjliga former. Men han var nu ändå hemma och hennes vakt kunde sluta. Hon behöfde ej vara orolig längre, ej lyssna mera, och hennes trötta ögon slöto sig, sömnen kom och skänkte henne ro några timmar.

* * *

På detta sätt förflöto fru Strandbergs nätter, och så hade förhållandet varit under de sista fyra åren. Viktor kom nästan aldrig hem förrän på morgonsidan och var då alltid mer eller mindre onykter. Någon gång mot slutet af månaden, då kassan var tom, kunde det verkligen hända, att han gick direkt från kontoret till hemmet, men ack, det var så sällan!

Han hade för cirka sex år sedan erhållit anställning på ett skeppsklarerarekontor, och den då nästan exemplariske ynglingen hade därvid kommit in i en kamratkrets, hvilkens flesta medlemmar sökte sin fröjd i glaset, och i deras sällskap hade han insupit samma fördärfliga smak, hvilken hos honom, som var en svag natur, gått till sådan öfverdrift, att han nu var mer

fördärfvad och fallen än någon af sina kamrater. Dessa, som inöfvat honom i dryckeskonsten, sågo nu med ömkan och löje på hans utsväfningar, självsäkra i det medvetandet, att de kunde dricka med förstånd och måtta, då han däremot aldrig kunde få nog, men hvad vet den svage om måtta?

Förmaningar och tillrättavisningar voro fullkomligt förspillda på honom. Hur hade icke hans mor bedt honom att taga vara på sig själf, att tänka på hvad han gjorde! Hvarje gång han var så nykter, att han kunde uppfatta en förmaning, bemödade sig föräldrarna att föra honom på rätt väg igen, men förgäfves använde de både vänliga och stränga ord. Han arbetade dagligen på sin egen förnedring, utan tanke på följderna och utan tanke på det lidande, han tillskyndade sin mor. Fadern sörjde nog också öfver sonens lif, men sorgen resulterade hos honom i vrede öfver dennes ynklighet, och den tärande oro, som modern ständigt bar på, var för honom främmande.

Fru Strandberg hade under alla dessa år haft för ögonen och med en mors ängslan följt med den gradvisa försämringen af sonens karaktär, och hon hade ständigt hoppats, att han en gång skulle komma till eftertanke och slå in på en bättre väg, men också ständigt sett sina förhoppningar svikna. Numera gjorde hon sig dock inga illusioner i det hänseendet. I förhoppningarnes ställe hade trädt en pinande fruktan, att Viktor skulle gå längre och längre, hvilken hon aldrig

kunde bortjaga och hvilken kom henne att motse framtiden med stor beklämning. Hon hade af naturen svaga nerver, och all denna oro och sorg, allt detta vakande och väntande, alla dessa kastningar mellan hopp och fruktan hade tärt oerhördt på nervsystemet. Hennes fantasi, hvilken var irrande liflig som hos alla nervsjuka, lemnade henne sällan ro och utmålade alla förhållanden angående sonen i de mörkaste färger. Då hon väntade honom om nätterna och alltid, då hon icke kunde lugna sitt sinne med kännedomen om, att nu var han där och där, fruktade hon alltid det värsta. Hon såg honom ligga redlös på gatan eller tagen af polisen, hon såg honom öfverfallen och ur stånd att försvara sig, ja, hennes inbillning letade fram allt, som kunde tänkas hända honom tillföljd af svagheten i hans karaktär och det lefnadssätt han förde. Men detta jäktande tankearbete, endast egnadt att till verklighetens sorg lägga inbillningens, utpinade alldeles hjärnan, och sömnen, som hon var mer i behof af än någon annan och som skulle lugnat och stärkt henne, sömnen, som hon längtade så outsägligt efter, den beröfvades henne till stor del genom hennes oroliga fruktan.

Men såg då icke sonen, att han äfven förstörde en annans lif, då han förstörde sitt eget? Såg han icke hur härjadt moderns ansikte var? Såg han icke de djupa fårorna, de nervösa ryckningarne i dragen och den skälfvande munnen? Såg han icke hur ofta

hennes tårar runno? Kanske han såg allt detta, kanske han kände ett stygn i hjärtat, men han hade icke kraft att börja ett nytt lif.

Den yngste sonen, Gustaf, var nu ett par och tjugu år, och det hände ibland, att äfven han var ute och festade i sällskap med kamrater. Hur ängsligt gaf ej modern akt på honom vid sådana tillfällen! Skulle äfven han komma hem drucken? Skulle äfven han så småningom få smak för detta lif och träda i broderns fotspår, eller egde han nog styrka i karaktären att hålla sig till måttligheten? Hon tänkte sig hvilka scener skulle utspelas, om båda två komme rusiga hem. Skulle de kunna hålla fred då bröderna, eller skulle de som druckna personer i allmänhet gräla med hvarandra och kanske gå ännu längre? Och om då fadern, som var af ett häftigt lynne, ginge emellan de stridande, hvilka uppträden skulle ej då ega rum i hemmet! Så ängslade hon sig ibland för framtiden, men motsåg den dock vid andra tillfällen med mera lugn, då hon tyckte sig märka, att den yngste sonen visade andra och mera bestämda karaktärsdrag än den äldre brodern.

Fru Strandberg hade dock en fristad, där hon kunde hvila ut efter sina bekymmer, en lugn vrå, där hon kunde glömma sina egna sorger genom den lycka och trefnad, som där alltid logo emot henne. Det var den äldste sonen Hjalmars hem. Denne son hade i motsats till sin yngre bror endast gjort sina föräldrar

glädje. Bestämd till karaktären och klok hade han aldrig behöft någon ledning för att finna den rätta vägen i sitt lif, och nu, då han hunnit mognare ålder, var han sina föräldrars, i synnerhet moderns, stöd och rådgifvare. Han hade gift sig tjugusex år gammal, och då vunnit en hustru, hvilken i intelligens var honom jämnbördig och hvilken med sitt jämna, ständigt glada och soliga lynne hade förstått att under deras sjuåriga äktenskap binda lyckan vid hemmet. De hade en liten dotter, Karin, hvilken var farmoderns ögonsten. Fru Strandberg hade alltid önskat sig en dotter, och all den ömhet, som naturen nekat henne att öfva mot eget barn, slösade hon på sitt barnbarn. Den lilla slöt sig också varmt till sin farmor, och fru Strandberg trifdes så innerligen väl bland dessa tre lyckliga. Men nog smög sig ibland en smärtsam tanke hemåt. Och då en dag Karin, uppkrupen i fru Strandbergs knä, med sina små händer smekande strök öfver de fårade dragen och frågade, hvarför farmors skinn var så veckigt, då kunde hon ej hålla tårarne tillbaka, då gret hon både af sorg och glädje.

KAP. II.

Viktors olyckliga böjelse för sprit fick emellertid allt större makt med honom. Han traktade endast efter ius och förföll mer och mer, framlefvande sina dagar utan den ringaste sans och besinning. Allt oftare inträffade det, att han kom hem om natten fullkomligt redlös, och fru Strandberg led mer än någonsin. Ibland hände det, att hon ej fick någon ro alls under sådana nätter, och dagen efter var hon då alldeles förstörd och oförmögen till hvarje verksamhet. Nerverna voro fruktansvärdt upprörda, hon spratt till vid hvarje ljud, och hvarje gång någon tog i tamburdörren, väntade hon, att få se sonen komma intumlande. Hon kunde då sitta hela dagen i stum förtviflan med matta och slöa ögon stirrande framför sig, det härjade ansiktet bar djupa spår efter nattens vaka och väntan, och de skälfvande läpparne och ofta frambrytande tårarne vittnade om, hvad hennes utpinade sinne led.

Men nu var också måttet rågadt. Mannen började inse, att detta lif ej vidare fick fortfara. Länge nog hade sonen förstört familjens och hemmets lugn,

länge nog hade de haft fördragsamhet med honom och på allt sätt sökt öfvertala honom att taga sitt förnuft till fånga. Nu skulle det göras ett slut på detta olidliga tillstånd. Han måste bort från hemmet, bort från sin nuvarande omgifning och komma till en plats, där han endast hade sig själf att lita på, och ville han där fortsätta på samma sätt som hittills, så finge han också själf stå sitt kast. Föräldrarne hade gjort allt hvad i deras förmåga stod. Och en dag, då Viktor föreföll nog redig att kunna fatta hvad frågan gälde, underrättade fadern honom om, att han ej längre fick stanna i hemmet. Han skulle resa utrikes, helst till Amerika, och fadern ville utrusta honom och gifva honom respänningar.

Men härom ville Viktor ej höra talas. Han tänkte visst icke resa till Amerika för att gå där och svälta. Han trifdes godt härhemma i Sverige, och här hade hade han ju anställning. Skulle han lemna den för att kanske gå som tiggare i Amerika? Nej, det tänkte han visst icke göra. Som fadern ej kunde tvinga honom att resa, ville han icke tvista med honom om denna sak, men hemmet måste han lämna så fort som möjligt. Ja, han skulle hyra sig rum, lofvade han då, och icke längre besvära föräldrarne.

Något rum blef dock icke hyrdt, och han fortsatte drickandet som vanligt. Föräldrarne visste icke huru de skulle bete sig för att blifva honom kvitt. Stängde de honom ute en natt, skulle han väcka upp

hela huset och grannarne finge en inblick i deras sorgliga familjelif, hvilket de fruktade mer än allt annat. Fru Strandberg var sjuk och förtviflad, och hennes man plågades svårt af bekymmer för sonens skull. Men Viktor sörjde själf, för att deras bekymmer i detta fall fick ett snart slut.

Det hände någon gång, att han för firmans räkning skickades ut att inkassera smärre belopp, och fru Strandberg hade alltid fruktat, att han, som var ytterligt vårdslös om sina egna pängar och ofta led af kassabrist, skulle på något sätt slarfva bort dessa firmans medel eller kanske till och med använda dem för egen räkning under sitt nattliga supande. Hvad hon länge fruktat, inträffade också.

En lördagseftermiddag hade han kasserat in 300 kr., och då han återkom till kontoret, hade kassören redan gått, så att han var tvungen att behålla pängarne till måndagen. På aftonen besökte han som vanligt åtskilliga källare och drack i sällskap med flera olika lag bekanta, och då han ändtligen vid tre-tiden på natten fann sig ensam på gatan för att vända hemåt, var hans hjärna fullkomligt omtöcknad. Med stapplande steg satte han sig i gång och såg med slöa, virriga ögon efter en droska, men han hade icke hunnit långt, förrän han mötte en nattlig nymf, som tilltalade honom. Hon tog honom under armen, och han följde henne hem med endast den tanken klar i

sitt hit och dit vajande hufvud: det var då skönt, att inte behöfva gå så långt för att komma i säng.

Den natten fick fru Strandberg ingen blund i sina ögon. Klockan 10 på söndagsförmiddagen kom Viktor hem med förstördt utseende och tung och oredig i hufvudet. Han lade sig genast att sofva och vaknade ej förrän långt fram på eftermiddagen. Då hade han hunnit nyktra till och började något erinra sig nattens händelser. Det första han gjorde var att se efter i plånboken, om de 300 kr. funnos där ännu. Men där låg endast en tia, och hur han genomsökte och vände ut och in på alla sina fickor, kunde han icke finna något mera. Nu blef han rädd. Hade han blifvit bestulen, eller hade han tappat pängarne? Han kanske betalat med dem. Bjöd han icke hela laget på den sista källaren? Ja, han visste det icke, men han hade en dunkel erinran om, att något sådant skett. Han visste ju icke hvad han gjorde, han hade sett pängar i sin plånbok, och inte kom han ihåg, att de voro andras tillhörighet, men inte hade de kunnat supa upp 300 kr. Antingen hade han tappat en del eller också hade hon, kvinnan, som han följde hem, stulit dem. Ja, han kunde icke anmäla saken i polisen, då han icke visste på hvad sätt eller när han förlorat dem. Men ett var klart, han måste hafva pängarne för att lämna dem till firman. Eljes skulle han ju kunna stämmas för förskingring.

I hans bryderi var fadern den enda han kunde

vända sig till, och han var nödsakad att erkänna alltsammans för föräldrarne. Han tiggde och bad på det bevekligaste, att fadern skulle låna honom 300 kr., och han lofvade att återlemna dem så snart som möjligt genom månadtliga afbetalningar. Han lofvade också bot och bättring, föräldrarne skulle ej hädanefter behöfva klaga öfver honom, om de hjälpte honom denna gång. Han skulle blifva en helt annan människa.

Men föräldrarne visste sedan gammalt, hvad hans löften i detta afseende voro värda, och mottogo dem efter förtjänst. Fadern hade honom nu emellertid i sin makt och försummade icke att begagna sig af det gynnsamma tillfället. Han sade Viktor, att han icke ämnade låna denne 300 kr., då han väl visste, att de aldrig skulle återbetalas, men han ville skänka sonen dem på det oeftergifliga villkor, att Viktor, så snart denna sak nu klarerats, lemnade Sverige och reste antingen till Amerika eller också till något annat land, som föll mera i smaken. Då Viktor såg att detta var allvar, fanns för honom ingen annan utväg än att gå in på fordringarne, och han bestämde sig för att resa till Amerika. Redan dagen därpå följde fadern honom till en agent för en Amerika-linie och köpte biljett för resa i 2:a klass. Först därefter erhöll Viktor de 300 kr., som han lämnade till firman samtidigt med att han sade upp sin plats.

Nu blef det för fru Strandberg ett brådskande ar-

bete för att göra sonen i ordning till den stora färden och förse honom med allt, som kunde tänkas nödvändigt. Hans kläder och linne öfversågos och sattes i godt stånd, och hon var outtröttlig i att gifva honom råd, huru han skulle bete sig för att allt skulle länge bevaras. Och hur många gånger förmanade hon honom icke att vara försiktig med sina pängar, att aldrig bära mycket på sig och aldrig förvara dem i ytterfickor. I Amerika funnes ju så mycket ficktjufvar. Först och sist lade hon honom dock på hjärtat att nu, då han skulle komma på egen hand och icke längre hade någon som tog vård om honom, också sluta med dricandet och lefva ett ordentligt lif. Men Viktor var föga tacksam för den moderliga omsorgen. Han hörde knappast på hvad modern sade, han var bara förargad öfver att nödgas resa sin väg, att nödgas tänka för sig själf, att nödgas arbeta och sträfva.

Emellertid var afresans dag snart inne, kofferten var packad och allt annat i ordning. Det gällde nu endast att säga farväl. Omsorgen om att få allt i ordning och färdigt i rätt tid hade hållit fru Strandberg uppe under de närmast föregående dagarne, men nu var spänningen öfver, och nu voro också krafterna slut. Till och med Viktor fick ögonen öppna i afskedets stund. Han tyckte, att modern såg mycket lidande ut, då hon gråtande omfamnade och kysste honom och snyftande önskade honom en lycklig resa.

Han skälfde till och fick något varmt i ögonen, och i nästa stund slöt sig dörren efter honom.

* * *

Det var med en rogifvande känsla af lättnad, som fru Strandberg den aftonen gick till hvila. Nu behöfde hon ej längre vaka och vänta, nu finge hon sofva i lugn. Nog var det hårdt att nödgas drifva bort sonen från hemmet, men det fanns ju ingen annan utväg, och det föreföll henne nästan, som om en ond ande hade kommit ur huset. Nu, då han var bortfaren, behöfde hon ej längre lefva i den ständiga spänning som förut, då hon när som helst kunde frukta, att han skulle visa sig i dörren. De omedelbara bekymren för honom voro nu slut, men hennes tankar vände sig i stället mot framtiden. Skulle han kunna reda sig därborta i Amerika, skulle han kunna afstå från drickandet och komma i goda omständigheter eller skulle han blifva en fallen varelse, som släpade fram sitt lif i elände och uselhet? Ja, vänta det fick hon nog ännu, vänta för att höra framtidens svar på bekymrens frågor, men vakandet var dock slut, och hon somnade in så lugnt och stilla som ett barn.

Några dagar därefter kom bref från Viktor, afstämpladt i Tyskland. Då han ankommit till Lübeck, hade han gått in på en ölstuga för att tömma en sejdel, och i den trängsel, som där rådde, hade han blifvit bestulen på sin plånbok, innehållande nästan

hela hans reskassa, 140 kr. Han hade varit fullkomligt nykter, skref han, och visst icke oförsiktig. Han förstod icke, hur det kunnat hända. Det var först sedan han kommit på tåget, som han upptäckt sin förlust och blifvit ytterligt förskräckt, då han nu icke hade några pängar vid framkomsten till Amerika, och han bad, att fadern ännu en gång skulle förbarma sig öfver honom och med närmaste lägenhet skicka honom åtminstone 100 kr. Sedan skulle han aldrig besvära vidare.

Så hade han efterkommit moderns alla förmaningar, att han redan vid sina första steg på utländsk botten lät bestjäla sig på nästan hela reskassan. Föräldrarne trodde icke, att han varit fullkomligt nykter, åhnej, Viktor var nog sin gamla vana trogen, men hvad var att göra annat än skicka honom pängar, och fadern sände 140 kr. till svenska konsulatet i Newyork.

De bref, som sedan anlände från Amerika, hade sällan något glädjande att förkunna. De voro oftast fyllda af klagan och jämmer öfver den otur, som nästan öfverallt mötte honom. Af dem att döma, tycktes det, som han skulle hafva svårare än alla andra att draga sig fram, och nog gick det honom i allmänhet mycket emot, men så saknade han också all energi att öfvervinna svårigheterna, och han försummade icke heller att, om förhållandena voro honom vidriga, framställa dem i så ledsam dager som möjligt. Han tänkte nog ej mycket på, hvilket intryck brefvens jämmerfulla ton

skulle göra hemma. För fru Strandberg voro de alltid en anledning till sorgsna betraktelser. Hon studerade dem så noggrannt och läste dem om och om igen, för att af deras innehåll kunna bilda sig en riktig föreställning om det lif sonen förde, och de ledsamheter han skildrade satte i rörelse hennes fantasi, hvilken som förr ofta kom henne att se hans förhållanden i långt mörkare dager än verkligheten skulle hafva gjort.

Skref han, att han måst pantsätta kläder för att skaffa sig pängar, så såg hon honom halfnaken och frysande irra omkring på gatorna, som alla andra fattiga uslingar föremål för anständigt klädda människors medlidsamma eller föraktfulla blickar, och var han utan arbete, då tänkte hon sig honom utsvulten stående framför bagarbodar eller försäljningsställen för andra födoämnen, kastande lystna blickar på alla dessa näringsmedel, som hans mage pockande ropade efter, men nekades att njuta, emedan kassan var tom, och hon tänkte på alla de ytterligheter, hvartill hungern kan drifva människan. Skulle han kunna stå emot frestelsen, eller skulle hennes son i förtviflan blifva tjuf? Så oroade hon sig, pinad af den aldrig hvilande inbillningen, och den enda, som kunde gifva hennes tankar en lugnare flykt, var äldsta sonen, hvilken med sin nyktra uppfattning och säkra omdöme mest egnade sig och också mycket bemödade sig att låta henne se Viktors förhållanden i mindre förtvifladt läge.

Fru Strandberg hade också många funderingar

öfver, om det i Amerika fanns samma rikliga mängd af dryckesvaror som hemma i Sverige, och om sonen var lika begifven på dem som förr. I det fallet lämnade hans bref aldrig någon vägledning, men då hans arbetsförtjänst endast satte honom i stånd att nödtorftigt uppehålla lifvet, var han nog ej i tillfälle att skaffa sig spritdrycker, resonnerade hon, och det var nog bäst för honom, att förtjänsten var ringa. Stundom bad han i sina bref om pängar, och han behöfde aldrig bedja förgäfves, utan föräldrarne skickade honom vanligen mera än han begärt, glada att kunna hjälpa honom, men också glada att ej hafva hans lif för ögonen.

* * *

På detta sätt förflöto tvänne år, under hvilka friden i hemmet var fullkomligt ostörd, och föräldrarne hade nästan hunnit förgäta de oroliga tider, som föregått dem. Viktor, som härunder flackat från den ena platsen till den andra och pröfvat på en mängd olika yrken, hade nu kommit till en mindre stad ej långt ifrån Atlantiska hafvets kust och där också lyckats få arbete. Men staden var belägen i en sumpig nejd, och det dröjde ej länge, förrän han öfverföllls af den i Nordamerikas vattensjuka trakter ofta gängse febersjukdomen malarian. Den tog honom ganska hårdt, och han måste lägga sig på ett sjukhus, där han fick stanna en månad. En summa pängar skickades åter-

igen hemifrån. och han skref ett mycket tacksamt bref, däri han talade om, att han ånyo började känna sig kry och skulle återgå till det arbete, som han hade vid insjuknandet. Sedan upphörde hans förut temligen regelbundna brefskrifning, och hemma undrades mycket öfver hvad orsaken härtill kunde vara.

På tre månader kom intet bref, och fru Strandberg trodde, att han fått återfall i febern. Han låg nog på lazarettet sjuk och svag och förmådde ej skrifva hem. Hvad han skulle känna sig ensam därborta utan någon bekant, som hälsade på och såg till honom, omgifven om idel främmande människor, som nog ej hade mycket medlidande med honom! Då ännu en månad gått, började hon undra öfver, att han icke bad någon annan skrifva i sitt ställe. En sjuksköterska kunde väl göra honom den tjänsten. Han behöfde nog pängar nu igen. Skulle de kanske skrifva till sjukhuset och fråga om han fanns där? »Åhnej», sade den lugnt tänkande mannen, »det kommer nog bref. Vänta bara!» Han hade väl ingenting att skrifva om och därför skref han icke, men när pängarne voro slut, skulle han nog komma ihåg hemmet. Ja, vänta, vänta, tänkte fru Strandberg bittert, han kunde säga det han, mannen, som icke led af väntan, men vänta, då tanken icke har någon ro, vänta, då inbillningen endast manar fram sorgliga, hjärtskärande bilder, vänta, då man alltid fruktar det värsta, det är att lida. Och hon undrade, hur länge hon skulle vänta för Viktor,

om hennes lif skulle blifva långvarigt. Vore det icke bättre att vara död från alltsammans, att slippa tänka och oroa sig, att slippa från alla bekymmer och lidanden och en gång få sofva riktigt lugnt utan att behöfva väckas och återkallas till ett pinsamt medvetande?

Den femte månaden och en del af den sjätte gingo, utan att Viktor lät höra af sig, och fru Strandberg började tro att han var död. Men nog borde väl någon underrättelse komma från Amerika, om så vore förhållandet. Den familj, hos hvilken han bott, borde väl känna till föräldrarnes adress och skrifva till dem. Så tänkte fru Strandberg en dag, då hon, sysselsatt med ett handarbete, satt vid fönstret och ibland lät blicken glida nedåt gatan för att med ett svagt hopp se, om någon brefhärare skulle närma sig huset. Lefde han, eller var han död? De kanske skulle få vänta flera år, innan de finge svar på den frågan, eller kanske de aldrig skulle få visshet. Hon suckade och såg åter utåt gatan, där unga och gamla, torftigt utrustade och välklädda, hvardagliga och i ögonen fallande individer ilade fram, och hon tänkte, om han nu lefde, hur såge han väl då ut? Liknade han kanske trashanken på trottoiren midtemot, hvilken med mössan nedskjuten i pannan, axlarne uppdragna och händerna instuckna i fickorna gled utefter husväggen, eller höll han sig ännu snygg? Kanske såg han ut som en arbetare. Blicken följde gatan utefter, ingen brefbärare syntes, och hon ämnade återtaga sitt handarbete.

Men hvad var det därnere på gatan, som kom henne att släppa arbetet i knäet, hvad var det, som sammansnörde hennes strupe och pressade ihop hjärtat, hvad var det, som framkallade det ångestfulla uttrycket i den stirrande blicken? Jo, han kom därnere, sonen Viktor.

Han var ganska snyggt klädd, men så förändrad! Då han för två och ett halft år sedan lemnade hemmet, hade han varit vid godt hull, om också fetman till en god del hade spriten att tacka för sin tillkomst, men nu var han till ytterlighet afmagrad och såg mycket medtagen ut. Han nickade vemodigt upp till fönstret, och modern besvarade mekaniskt hälsningen.

Det var stridiga känslor, som intogo hennes sinne vid åsynen af honom. Glädjen öfver att se honom vid lif blandades med ett djupt medlidande med honom, då hans utseende bar spår efter genomgångna lidanden, men det kom också öfver henne en isande fruktan öfver hvad som nu åter väntade henne, och hon kunde ej hålla tårarne tillbaka, då hon åter tryckte sitt sorgebarns hand.

Viktor hade ej länge stannat i den stad, där han sjuknade, utan begifvit sig ned till Newyork, och där en tid dragit sig fram som hamnarbetare. Men då arbetet var tungt och febern tagit en god del af hans krafter, härdade han ej ut mer än ett par månader och sökte sedan en tid förgäfves efter en lindrigare sysselsättning. Härunder såg han dagligen svenska far-

tyg i hamnen, och den tanken började vinna insteg hos honom, att han nu genom att taga hyra på ett af dessa lätt nog skulle kunna återvända till hemlandet. Han hade ledsnat på Amerika, där han endast fått slita ondt, hemma skulle han i alla händelser icke röna större motgångar än här, och då tre veckor gått, utan att någon utsigt till arbetsförtjänst yppade sig, satte han sin tanke i verkställighet och tog hyra på ett fartyg, destineradt till Göteborg.

Men sjömannens yrke var långt svårare än han tänkt sig, och under resan, som tillföljd af motiga vindar varade öfver sex veckor, fick han pröfva på hårdare arbete än någonsin förr. Han ångrade också lifligt sitt dristiga tilltag, och då han ändtligen åter satte foten på svensk jord, var han nära nog bruten både till kropp och själ. För sista återstoden af sin kassa hade han köpt sig en järnvägsbiljett för resa till Stockholm, och nu var han hemma, trött på att slita ondt och trött på hela lifvet, endast längtande efter att riktigt få hvila ut.

Föräldrarne skulle icke nu frukta, att han var samma drinkare som förr; i Amerika hade han fått vänja sig vid annat. Där fick han vara nöjd, om han kunde skaffa sig mat för dagen, och hans arbetsförtjänst hade aldrig tillåtit ens en tanke på festande. Denna försäkran mottogs af föräldrarne med tystnad, och de hade nog svårt att sätta tro till hans ord, men framtiden finge väl utvisa, om han talade sanning.

Emellertid omhuldades han på bästa sätt, och fru Strandberg visste ej, hur mycket och hur kraftig mat hon skulle gifva honom, för att han skulle återfå sitt forna hull. Under de första veckorna efter hemkomsten gjorde han också ingenting annat än åt och sof, och nog var det ett helt annat uteende på Viktor, sedan han en månad vistats i hemmet, men det goda hullet kom aldrig tillbaka, och krafterna voro och förblefvo nedsatta. Hans hälsa hade fått knäcken därborta i Amerika, och om han också lyckades ernå ett relativt välbefinnande, repade han sig aldrig fullständigt.

Men det som icke fått knäcken, utan nu liksom förr helt och hållet behärskade honom, var hans olycksaliga böjelse för spritdrycker. Fru Strandberg studerade honom ängsligt i detta fall, och hon märkte snart, att den försäkran han gjort om sin nykterhet saknade all grund. Redan efter några dagar började han dricka bränvin till maten, och längre fram ertappade hon honom ett par gånger med att taga supar äfven mellan måltiderna.

Då han blef kryare och började finna hemmet för enformigt, gälde hans första besök caféerna i grannskapet, och på dessa blef han snart en trägen gäst. Dit skyndade han alltid, då han någon gång erhöll pängar, hvilka dock ständigt tilldelades honom i små portioner, och gaf sig ingen ro, förrän han omsatt dem i öl.

Nu tålde han också långt mindre än förr, och när fru Strandberg nu alldeles som i forna dagar, hvarje gång han trädde inom hemmets dörr, med bäfvande oro betraktade honom, hade hon ofta den sorgen att i hans ansikte och sätt att föra sig åter skåda de gamla, välkända tecknen till att han var onykter.

Men hon var en beslutsam kvinna, hon låste undan bränvinet och gaf honom ej vidare några pängar. Han härdade ut en vecka utan spritdrycker, gående omkring mulen och dyster, och fru Strandberg började nästan hoppas, att det skulle lyckas att tvinga honom till nykterhet, men så tog han en eftermiddag på sig sommarrocken, fastän solen brände hett på gatorna, och gick bort utan att säga, hvart han ämnade sig. Han kom ej hem till kvällen, och modern hade åter att utstå en af dessa långa, oroliga vaknätter, som förr utgjort hennes ständiga plåga.

Klockan hade slagit tre på morgonen, då han alldeles öfverlastad raglade in i sitt rum. Han var då utan sommarrock. Den hade han pantsatt för att skaffa sig rus. Genom faderns försorg blef den åter utlöst, men några dagar därefter passade Viktor på i ett obevakadt ögonblick och bar bort den för andra gången samt använde de därigenom erhållna pängarne till att åter berusa sig. Rocken blef ännu en gång utlöst, men när Viktor ett par veckor senare en dag, då fru Strandberg var sängliggande sjuk, för tredje

gången förnyade samma manöver, fick den stanna på pantlånekontoret.

Nu hade han emellertid fått smak för detta lånesystem, och ehuru modern sökte att hålla ett vaksamt öga på honom, försvunno dock så småningom den ena efter den andra af hans tillhörigheter.

Det tjänade till ingenting att göra honom föreställningar. Fullkomligt maktlös mot spritbegäret, gälde det för honom nu endast att skaffa sig rus till hvad pris som helst, och då hans egna tillhörigheter ej räckte långt, började han snart tillgripa af föräldrarnes och lät dem vandra samma väg.

För fru Strandberg blef tillståndet i hemmet nu allt olidligare. Det var ej nog med att hon måste vaka om nätterna för sonens skull, hon var också tvungen att dagen i ända se honom vanka omkring hemma, nästan alltid mer eller mindre berusad eller lidande af rusets efterverkningar, och hon vågade ej undandraga sig den obehagliga synen och öfverlämna honom åt sig själf, emedan hon då måste frukta, att han skulle tillegna sig och bära bort ytterligare någon af husets tillhörigheter.

Hon började nu också blifva rädd för honom. Det hände ibland, i synnerhet dagen efter en nattlig orgie, att hans lynne ville sjuda öfver. Han kunde då sitta och skära tänderna i raseri, det kom ett vildt och otäckt uttryck i ögonen, och han fordrade pockande, att modern skulle gifva honom pängar. Vid sådana

tillfällen vågade hon aldrig vara ensam med honom, utan brukade tillsäga jungfrun att hålla sig i närheten.

Hon led obeskrifligt af alla dessa vidrigheter, men hon kunde ej undslippa dem. Hon var tvungen att vakta och hålla den vanvettiga tillbaka, så länge hon kunde hålla hufvudet upprätt, men spänningen och oron voro nu på sin höjdpunkt, och hon kände, att hon ej länge skulle härda ut. Stundom var hon så utmattad till kropp och själ, att hon ej förmådde lämna sängen på flera dagar, och förtviflans tårar vätte allt oftare hennes hufvudkudde.

Vid tanken på allt hvad hon utstått för Viktors skull kom det ibland öfver henne ett vildt raseri. Hon skulle velat piska denne usling till son, som endast sträfvat efter att göra hennes lif till en enda lång rad af lidanden. Det tycktes henne, som skulle hennes pina aldrig taga slut, den endast ökades dag för dag, och hon började allvarligt öfvertänka, om det ej vore bäst för henne att lämna detta hem, innan det vore för sent, innan öfvermåttet af sorg och lidande rubbat hennes förstånd.

Till denna ytterlighet skulle hon dock ej tvingas.

Viktor hade en dag träffat några gamla bekanta från sitt forna utsväfvande lif och af dessa utbjudits på aftonen till firande af återseendet. Härunder träffade han en mängd bekanta och erhöll ett rus, grundligare än något sedan hemkomsten från Amerika. Då dryckesbröderna sågo, att han var alldeles oförmögen

att taga ett steg, anskaffade de en droska och sände honom till hemmet, dit han som vanligt ankom långt fram på morgonen.

Af kusken hjälptes han in genom porten, och genom att krypa uppför trappan lyckades han ändtligen komma in i bostaden. Han hann dock ej längre än till tamburen, där han stupade omkull och somnade, och där fann honom jungfrun, då hon på morgonen skulle gå ut och göra uppköp.

Sedan han burits in och lagts på en säng, sof han, tills klockan var fyra på eftermiddagen. Då steg han upp, tung och dåsig, och åt något litet af middagsmaten. Hans ansikte bar ett virrigt uttryck, och under de närmast följande timmarne satt han än och småpratade nervöst för sig själf, under det att ett fånigt grin ibland gled öfver dragen, än grep han en tidning för att ögonblicket därpå åter kasta bort den, men det syntes tydligt, att hans tankar härunder mest vände sig om tiden, ty väl hundrade gånger blickade han upp mot klockan och fnös ibland af otålighet, ristande på hufvudet.

Fru Strandberg var denna gång befriad från åsynen af honom, emedan hon sedan ett par dagar låg till sängs. Hon tänkte nog där hon låg, att nu kunde han obehindradt bära bort och pantsätta allt hvad som fanns i huset, då ingen följde hans steg och höll vakt öfver honom, men hon var så sjuk och matt, att det syntes henne likgiltigt hvad som än skedde. Han

kunde ju gärna göra det, så blefve det slut på alltsammans. Hur skulle han sedan få rus, då boet var tomt?

Sju-slaget tycktes vara den tid Viktor så otåligt afvaktat, ty så snart detta ljöd, skyndade han ut med en hast, som om något mycket viktigt vore å färde, och då fru Strandberg underrättades härom, förstod hon, att äfven den kommande natten skulle tillbringas under orgier. Hon motsåg med slö resignation ännu en lång vaknatt, men denna kväll kom sömnen snart och tillslöt hennes ögon. Hon vaknade dock vid att klockan slog två och lyssnade genast efter, om några ljud skulle höras, som förrådde att Viktor var hemkommen, men hon förnam intet.

Det ringde i hennes öron, en lång, ihållande ringning, som tycktes komma fjärran ifrån, och hon förband med denna tanken på en dödsringning, hennes egen dödsringning. När skulle klockorna ljuda öfver hennes stoft, när skulle det ropas ut från kyrktornet, att nu hade en mor upphört att lida och funnit ro? Om de kunde tala, dessa klockor, om de kunde tälja, hur tung börda lifvet varit för henne, och varnande ljuda mot alla dessa unga, som trodde sig finna lyckan, då de gingo äktenskapet till mötes!

Hon återkallades till verkligheten genom att osäkra steg hördes från gatan. De upphörde vid porten och efter en lång stund öppnades denna och slog åter skrällande igen. Sedan blef allt tyst.

Fru Strandberg kände sig öfvertygad om, att det var sonen som gått in i huset, och lyssnade med spänd uppmärksamhet för att höra, om han skulle komma, men hon kunde ej förnimma det ringaste ljud. Allt var tyst och stilla. Denna tystnad föreföll henne nästan hemsk. Hon riktigt längtade efter att höra honom draga igen tamburdörren på det gamla välkända, bullersamma sättet, men ingen hand rörde vid denna. Då tio minuter förgått, uthärdade hon ej längre. En oförklarlig ångest grep henne och dref henne att fastän sjuk och svag lämna bädden. Det var något som tvingade henne att stiga upp, det ropade och kallade, tyckte hon, från mörkret omkring henne, och med skälfvande händer kastade hon på sig några klädesplagg, tände en nattlampa och skred, lysande framför sig, utan att väcka någon genom rummen och ut.

Under det hon långsamt gick utför trappan, spejade hennes ögon med bäfvan nedåt, och för hvarje trappsteg, som kom inom lampans ljuskrets, väntade hon att få se en pinande aning besannad. Vid trappans fot upptäckte hon med en rysning ett mörkt föremål, och då hon, böjande sig ned, lyste på detsamma, igenkände hon Viktor. Han låg ihopböjd framstupa och var svartblå i ansiktet.

Hon sjönk darrande ned vid sidan af honom, kallade honom vid namn och försökte att resa upp honom, men han var styf och tung, och hennes svaga

krafter förmådde ej röra honom. Då förstod hon att det var slut. Döden hade hejdat den vilda färden. Länge hade han rasat mot sin kropp, men bakslaget kom och fällde honom.

Under heta tårar satt hon där i den stora förstugan vid sidan af sonens lik, som svagt belystes af lampan, och om och om igen kommo samma tankar: död, död under ruset, död i skam, hennes son! Han drack ihjäl sig, skulle folk säga. Sådant skulle slutet blifva! Så skulle befrielsen komma för henne!

Men moderskärleken talade till hans försvar. Han hade nog lidit mycket, han också, och hon smekte ömt, krampaktigt snyftande, den döda kroppen. Stackars Viktor, det var ej hans fel, att karaktären var så svag! Så grep hon lampan och begaf sig skyndsamt upp i bostaden, där hon väckte mannen och yngste sonen, hvilka sedan buro upp den döde. Det var ingenting att göra, enhvar kunde se, att Viktor slutat sina dagar, men bud sändes dock efter en läkare, hvilken intygade, att ett slaganfall ändat hans lif.

Då fru Strandberg sedan åter gått till sängs och i större ro kunde öfvertänka hvad som händt, flöto nog ännu tårarne, men en outsäglig känsla af frid smög sig öfver henne och fyllde hennes sinne. Nu ändtligen voro hennes väntan och vaka slut. Nu behöfde hon ej längre hafva några bekymmer för Viktor.

ARFVET

NOVELL

KAP. I.

Gerda Norrman hade ej af naturen gynnats med ett tilldragande yttre. Hon såg ut som folket gör mest, d. v. s. hon var snarare ful än vacker, och om än hennes figur var smidig och hållningen rak, tillhörde hon dock denna del af det kvinliga släktet, som obemärkt går sin väg fram. Men hon var en intelligent flicka, hvilkens tankar ej endast irrade kring lifvets bagateller, utan gingo djupa och klara på områden, som genomsnittsmänniskan aldrig egnar någon uppmärksamhet, och hennes väsende hade också därigenom antagit en mera inåtvänd prägel. Därjämte hade hon ett godt och trefligt sätt och ett ömt hjärtelag, som hon dock, rädd att dess yttringar skulle misstydas, sällan lät komma i dagen, utan dolde det nästan svartsjukt djupt inom sig.

Oaktadt hennes klara förstånd ständigt ville såsom dåraktiga bortvisa alla tankar angående hennes utseende, kunde hon dock ej undgå att ofta med smärta tänka på, hur vanlottad hon blifvit på kvinliga behag. I detta fall kunde hennes sinne icke komma i full

jämnvigt, emedan hon så ofta plågades med erinringar om hvad som felades henne.

Hon hade nämligen en yngre syster, Eva, hvilken naturen begåfvat med ett täckt och pikant ansikte, och kring denna samlade sig alltid herrarne i deras umgängeskrets, oaktadt Evas intelligens var vida underlägsen systerns, och hennes sätt liknade så många andra vackra flickors däri, att hon nöjde sig med den verkan de vackra dragen åstadkom och ej ansträngde sig för att höja det goda intrycket.

Sålunda hände det mången gång, då de voro borta i sällskap, att Gerda, hvilken kunde föra en intressant konversation, såg sig lämnad alldeles ensam eller hänvisad att underhålla sig med de äldre gästerna, under det att Eva, utan att begagna annat än den enklaste samtalsforms alldagliga fraser, ständigt var omgifven af herrar, som på allt sätt sökte göra sig behagliga och roa henne.

Vid sådana tillfällen kunde Gerda ej hindra, att en smärtsam och bitter känsla smög sig öfver henne. Var det då endast ytan, som gällde något här i världen, fanns det då ingen, som ville göra sig besvär att skåda längre, ingen som gjorde anspråk på, att inom kroppen också fanns en själ? Fanns det då ingen, som tänkte, att ett anspråkslöst yttre kunde dölja ett rikare utrustadt inre? Men ingen fick ana hennes tankar. Den som vände sig till henne fann henne alltid glad och skämtsam, och systern var kanske min-

dre än någon annan ägnad att fatta hvad som försiggick i hennes inre.

De båda systrarne höllo för öfrigt hjärtligt af hvarandra, och Eva var den första att erkänna Gerdas öfverlägsenhet samt lät i allt villigt leda sig af denna.

De hade mist sina föräldrar samma år som Eva konfirmerades, och då dessa ej efterlämnat någon förmögenhet åt sina döttrar, skulle de bägge flickorna varit nödsakade att själfva söka sin utkomst, om ej deras moster, fru Rydelius, hvilken, gift med en grosshandlare, satt i goda omständigheter och själf var barnlös, kommit dem till hjälp och i sitt hem mottagit de föräldralösa. Här hade de nu vistats i fyra år, njutande af ett godt hems alla fördelar och bemötta med den största vänlighet och godhet af mostern och dennas man, hvilka gladdes åt att se deras unga ansikten omkring sig.

Men Gerda tyngdes af tacksamhetsskulden och för att i någon om ock ringa mån kunna göra afbetalningar på denna, hade hon på sin enträgna begäran men efter mycket motstånd från grosshandlarens sida under det sista året fått deltaga i göromålen på dennes kontor. Hennes energiska själ hade dock en mycket klen kropp att förfoga öfver, och hennes hälsa hade ända från barndomen varit dålig. Hon led af allmän svaghet och nervositet, och hon märkte snart, att stillasittandet hade en dålig inverkan på hennes välbefinnande.

Mången gång kände hon sig så ytterligt matt och kraftlös, där hon, lutad öfver sitt arbete, satt uppflugen vid den stora pulpeten, att hon hälst skulle velat lämna detta skrifvande och räknande åt sitt öde och gå till hvila för att låta sin lätt tröttade kropp hämta nya krafter, men energien höll henne uppe. Hon ville ej gifva vika för tröttheten och motstod också tappert dess inverkan.

Grosshandlare Rydelius märkte dock, att arbetet tröttade henne, och genom den kännedom han hade om hennes karaktär anande hvad som försiggick i hennes inre, nödgade han henne ofta att taga sig några dagars ledighet och hvila ut.

KAP. II.

Bland de unga män, som Gerda hittills lärt känna, fanns ingen, hvilken hon kände djupare intresse för. Flera af dem voro helt säkert utmärkta karaktärer och flera af dem voro också trefliga sällskapsmänniskor, men hon tyckte de allesammans voro jämnstruket hvardagliga.

Någon rikedom på idéer, några hugskott, som förrådde tankens högre flykt, eller några sådana originella samtalets vändningar, hvilka uppenbara en högre begåfning, hade hon aldrig kunnat konstatera, men väl hade hon fått höra en mängd godtköpsvisdom, framförd på det automatiska talesätt, som god ton fordrar, och hvilket den medelmåttiga intelligensen är alltför glad att få antaga som sitt.

Men äfven för Gerda skulle randas en kärlekens tid.

Deras umgängeskrets blef ökad med en ung arkitekt, Wadström, hvilken mer än någon annan var ägnad att göra intryck på hennes sinne, och hvilken också snart fängslade alla hennes tankar.

Han var ej endast en vacker karl, det låg också i hans lugna och behärskade sätt ett visst något, som ovillkorligen ingaf aktning, och de kloka ögonen talade om ett klart, vaket förstånd och djupa tankar. Hans ord jäfvade ej heller detta intryck. De voro sinnrika och träffande, och hans omdöme var så sundt och fördomsfritt, att Gerda hörde honom med verklig förtjusning. Allt hvad han sade var så nytt och originelt, allt det hon saknat hos andra och längtat efter att höra, det fanns i hans tal.

Hon undrade mycket öfver, om också han skulle liksom de andra herrarne ägna systern sin hyllning, men han tycktes vara alldeles likgiltig för dennas utseende och visade henne endast vanlig artighet. Däremot började han snart, sedan han genom några samtal fått blicken öppen för Gerdas ljusa och klara förstånd, att söka hennes sällskap, och hans intresse för henne stegrades, ju mera han lärde känna hennes rika begåfning.

De funno båda samma nöje i hvarandras sällskap, och det var svårt att finna tvänne personer, som sympatiserade bättre. Nu var Gerda ej längre öfverlämnad åt sig själf att gräma sig öfver ett förfeladt yttre. Fanns Wadström närvarande i det sällskap, där hon befann sig, så nog sågs han vid hennes sida. Hon kände sig också lycklig öfver att dock till sist blifva uppskattad och detta så mycket mera, som hennes värde

framhölls af en person, hvilken stod så långt framom de flesta af sitt eget slägte.

I början kände hon för honom endast tacksamhet för att han hos henne såg mera än någon annan, men denna tacksamhet, som ökades med den beundran hon hyste för hans personlighet, utvecklade sig snart till en långt djupare känsla, och hon kunde ej dölja för sig, att denna känslas rätta namn var kärlek.

Hur jublade det ej inom henne, då han närmade sig, hur ifrigt längtade ej hennes öra att höra hans manliga stämma, hur lugn och trygg kände hon sig ej, då han satt vid hennes sida! Ej en timme på dagen var hans bild ur hennes tankar, hon genomgick och värmde sitt sinne med allt hvad som passerat dem emellan, alla de ord han yttrat, vändande allt på oändligt många sätt och fullföljande episoderna till fantastiska små idyller, där han var hjälten och hon hjältinnan. Med sin inåtvända natur riktigt frassade hon af denna kärlek, som upptog hela hennes inre värld.

Men hon var stolt, och fastän hon mången gång kände en stormande lust att slå armarne kring hans hals och hviska tusende kärleksord i hans öra, förrådde ej ett ord, ej en min, hvilka känslor som brusade däri-nne. Nej, nej, hellre döden än visa honom en kärlek, som han kanske ej besvarade! Hon var så ödmjuk, då det gällde henne själf. Hon ville så innerligt gärna, att någon skulle älska henne endast för

hennes egenskaper, med hade så svårt att tro, att någon verkligen kunde göra det.

Hon var också misstrogen; hon hade hört så mycket om männen, huru de lekte med flickornas hjärtan och väckte förhoppningar, som de aldrig tänkte på att infria.

Föröfrigt, kanske fann han henne endast intressant och sökte därför hennes sällskap. Han hade aldrig talat ett ord om kärlek. Hvad anledning hade hon att tro hans närmande var förestafvadt af denna känsla? Ingen, och hon vågade ej hoppas det.

Hon lyckades också så väl behärska sig, att Wadström, som varmt besvarade hennes böjelse, länge tvekade, om han skulle förklara sig eller ej. Han såg nog, att hon betraktade honom med det intresse, som två sympatiserande personer känna för hvarandra, men han fruktade för att ömmare känslor voro henne främmande.

Under en sålunda antagen mask af likgiltighet plågade sig båda med tvifvel om beskaffenheten af kontrahentens känslor, och det var endast några blixtsnabbt öfvergående uttryck af ömhet i Gerdas blick, som slutligen öfvertygade Wadström om, att han ej behöfde frukta ett afslag.

Det var nästan med förvåning Gerda hörde hans frieri. Hon hade ju aldrig väntat att det skulle komma. Sedan trängde något varmt till hennes ögon, och lutande hufvudet mot hans bröst, grät hon, grät af

glädje och lycka. Det var hennes sätt att besvara förklaringen.

Då mostern underrättades om deras förlofning, skakade hon bekymrad på hufvudet. Gerda var för klen, påstod hon, alldeles för klen för att gifta sig, och hon framhöll för systerdottern, huru dennas vacklande helsa skulle under äktenskapet blifva en långt större börda för henne än om hon lefde ogift, men om också Gerda ej kunde undertrycka en viss farhåga för, att hon i framtiden skulle få erfara sanningen af mosterns ord, hade hon dock alltför mycket gått upp i denna kärlek, hennes lifs enda, stora lycka, för att låta några föreställningar inverka på sig. Hon längtade för öfrigt ur sin beroende ställning och önskade få ett hem, som hon kunde kalla sitt.

Wadströms vänner och bekanta kunde ej nog förundra sig öfver, att han, som var en ståtlig och vacker karl med god sammhällställning, ville gifta sig med en flicka, som egentligen var ful och dessutom fattig, och deras anmärkningar trängde också fram till Wadströms öron. Men han satte sig fullkomligt öfver deras kortsynta dom. Han visste, att han gjort ett mycket lyckligt val, och hvad andra tänkte om hans handlingssätt, det bekymrade honom föga.

Han yrkade på, att förlofningstiden skulle inskränkas så mycket som möjligt, och Gerda önskade ingenting hellre. Redan efter tre månader firades därför bröllopet, och det unga paret flyttade in i en mycket

prydlig våning, som Wadström förhyrt i en af stadens tystare delar.

Här hade en besökande tillfälle att se två äkta makar, hvilkas enda sträfvan gick ut på att bereda hvarandras lycka. Intelligenta och finkänsliga, utgjorde deras lif endast en väfnad af omsorger om hvarandras väl, och sympatien dem emellan omöjliggjorde hvarje anledning till slitning. Den varma kärlek, som förenat dem, aftog ej i innerlighet under årens lopp, utan fortfor att under hela deras äktenskapliga samlefnad göra dem oumbärliga för hvarandra.

Den unga frun hade en mycket svår kris att utstå, då hon på andra året af deras äktenskap födde en flicka till världen, och det såg nästan ut som om naturen, då den gaf barnet dess lif, i stället ville taga moderns, men hon lyckades dock gå igenom och återvann så småningom helsa och krafter.

Denna flicka, som i dopet erhöll namnet Gurli, blef deras enda arfvinge, och den ömhet och omsorg föräldrarne egnade det enda barnet blef så mycket större, som den lilla alltifrån födelsen var ovanligt klen och sjuklig. Moderns svaga och dåliga fysik gick här igen. Det kunde ej blifva ett starkt barn af en sådan mor, förklarade mostern, och hon var gammal och erfaren.

Flera gånger trodde föräldrarne, att deras dotter skulle gå ifrån dem redan i barnaåren, och mången natt vakade de vid hennes läger med förtviflan väntande, att den flämtande lifsgnistan skulle utslockna,

men hon kom sig dock hvarje gång, och då då gängse barnsjukdomarne voro lyckligt öfverståndna, tycktes hennes helsa något stadga sig, så att föräldrarne började hoppas att genom en öm omvårdnad kunna ersätta hvad som felades henne i naturlig styrka.

Hon växte också upp, omhuldad på det möjligast bästa sätt af far och mor, hvilka åtminstone hade den glädjen att få behålla henne. Ömtålig och klen förblef hon dock alltid.

Gurli fick ärfva sin fars utseende och blef en vacker flicka, hvilket innerligt gladde modern, som ej hade glömt, hvilken sorg hon fått bära på i sin ungdom, men i de hos dottern år efter år mer och mer framträdande egenskaperna igenkände hon sig själf. Denna böjelse för djupgående betraktelser, denna stolthetens självbehärskning, som för andra dolde det inre lifvet, denna ömsinta känslighet och detta hängifvet glada och tillmötesgående sätt, hvarmed ett närmande från en annan person ständigt mottogs, allt fanns hos dottern liksom hos modern, och lifligt tacksam som denna, återgäldade Gurli varmt den ömhet och kärlek föräldrarne visade henne.

KAP. III.

Sjutton år hade de tre lefvat tillsamman, sjutton år, under hvilka lyckan inom den lilla kretsen, där harmonien aldrig störtes, skulle varit fullständig, om ej bekymren för Gurlis helsa stundom fördystrat stämningen, och ingen af dem tänkte på möjligheten af en förändring i deras lugna förhållanden, men då kom, oväntad och faslig, döden, som så nyckfullt plockar ut sina offer bland de lefvandes mängd, och ryckte bort den kraftigaste af de tre, husfadern själf.

Han angreps af en mycket svår nervfeber, och inom en månad funnos i det förut så lyckliga hemmet en enka och en faderlös flicka, hvilka i sin häftiga, allt omstörtande sorg och förtviflan ej kunde fatta, att maken och fadern, det käraste de egt på jorden, för alltid var borta.

* * *

Men tiden skrider rastlöst framåt, dagar komma och dagar gå, medförande nya bekymmer och nya intryck, hvilka ej låta sig afvisas utan tvinga våra tankar

till verksamhet, och fru Wadström, som var nästan döfvad af det svåra slaget och hälst skulle velat i en stilla vrå gråta ut sin stora smärta, nödgades mycket snart att åter samla sin energi och hängifva sig åt hvardagslifvets omsorger.

Hennes aflidne man hade ej kunnat samla någon förmögenhet på sina inkomster, och det kapital på 9,000 kr., som han efterlämnat, var visserligen en god hjälp för tillfället, men det kunde ej räcka långt i framtiden, och för fru Wadström återstod därför ej annat än att i tid se sig om efter en lämplig sysselsättning, på hvilken hon kunde försörja sig själf och dottern.

För en medelålders enka med ett litet kapital fanns det ej många vägar att välja på, och hon beslöt sig snart för att sätta upp en mindre diversehandel uti en af stadens anspråkslösare delar.

Efter att i så många år hafva lefvat ett fullkomligt bekymmerfritt lif föll det sig ganska svårt för henne att nu, då hon hunnit mogen ålder, taga upp kampen för tillvaron, men hon hade ej annat val, och om något var ägnadt att vända hennes tankar från sorgen, så var det denna nödtvungna verksamhet.

Som hon ej hade den ringaste erfarenhet i en handels skötande, måste hon skaffa sig ett kunnigt biträde, och med dettas tillhjälp var snart den lilla affären uppsatt och i gång. Själf stod hon jämte sitt biträde

i boden från morgon till kväll, vägande och säljande matvaror och andra hushållsförnödenheter.

Mången gång under denna för henne så ovana och i början också ganska motbjudande sysselsättning framkommo minnena från det lilla idylliska hem, som så nyligen sköflats, och hon tänkte med dyster resignation, att var hennes äktenskap en tid af poesi, så hade nu prosan kommit.

För en så svag natur som fru Wadström var emellertid detta stående och gående dagen lång mycket ansträngande, och ibland fruktade hon att ej kunna hålla ut i längden. Men hennes gamla energi förnekade sig dock icke nu, då den bäst behöfdes, och om också på kvällen trötttheten var alldeles öfverväldigande och tvingade henne att snarast söka hvilan, stod hon dock hvarje morgon åter på sin plats i boden och deltog flitigt i utminuteringen.

Hon plågades mycket af bekymmer, huruvida hennes affär skulle bära sig eller ej. Hyran för boden och den därmed sammanhängande bostaden var mycket dryg, och biträdet, på hvars erfarenhet hon den första tiden helt och hållet berodde, fordrade en ganska hög lön. När därtill kom, att liknande affärer funnos i ungefär hvart tredje hus i grannskapet och konkurrensen således var oroväckande stor, hade fru Wadström ganska grundade skäl att stundom misströsta om framtiden.

Gurli kunde ej med lugnt samvete åse, hur modern

dag efter dag underkastade sig stora ansträngningar för deras gemensamma bästa, medan hon själf endast fick ombesörja de lättare sysslorna i hemmet, utan beslöt att, då det ej fanns någon användning för henne i affären, söka sig en anställning och sålunda genom att bidraga till deras uppehälle underlätta moderns arbete.

Men fru Wadström gjorde många invändningar häremot. Hon trodde ej, att Gurli, som var mycket klenare än hon själf, skulle kunna härda ut med ett fortgående arbete, och hon erinrade sig ännu ganska väl, hur svårt hon många gånger själf hade det i sin ungdom, då hon satt på sin släktinges, grosshandlare Rydelii, kontor.

Gurli ville dock ej afstå från sin föresats, utan yrkade enträget på att få söka sig plats, och då fru Wadström var oviss om, hur framtiden skulle gestalta sig, och fruktade för, att den hjälp dottern kunde lämna snart skulle vara behöflig, lät hon Gurli till sist få sin vilja fram.

Fru Wadström grubblade mycket öfver, hvilken sysselsättning som skulle vara lämpligast för dottern, men det var så få platser, som stodo denna till buds, att alla betänkligheter i detta afseende måste lämnas å sido, och sedan Gurli under ett par månaders tid svarat på tidningarnes annonser och vandrat staden rundt under fåfänga förfrågningar, lyckades hon slutligen få anställning som biträde i en större affär.

Gurli, som i hemmet alltid varit föremål för sina föräldrars ömmaste omsorg och aldrig fått befatta sig med göromål, som varit på minsta sätt ansträngande, hade icke haft tillfälle att lära känna hvad verkligt arbete ville säga, och hon fick nu snart erfara, att hon öfverskattat sin förmåga, och att den plikt hon som dotter ålagt sig var oändligt mer mödosam än hon föreställt sig.

Stackars Gurli, hvem frågade i affären efter, om hon också kände sig så trött, att hon hvilket ögonblick som hälst kunde sjunka ned på golfvet? Den stora boden var ju full af kunder, hvilka alla måste expedieras. Det var ej tid att ens tänka på hvila. Här fordrade man arbete af henne, ett rastlöst slit från morgon till kväll. Och hon arbetade med de öfriga biträdena.

I ständig rörelse mellan hyllorna och disken flyttade hon ner ur de olika facken de många varupackorna och bredde ut dem till kundernas beseende, och sedan skulle packorna upp på sina platser igen. Det var ideligen samma bärande, från hyllorna till disken och från disken till hyllorna, dagen lång.

De vägde kanske ej så mycket, dessa packor, men för hennes svaga krafter kändes de tunga som bly, och det var med möda hon förmådde flytta dem fram och tillbaka.

Den döfvande trötthet och kraftlöshet, som det oaflåtliga jäktandet framkallade, hindrade henne från

att känna något intresse för hennes sysselsättning, och hon arbetade endast mekaniskt med slö undergifvenhet, som om hon genomginge ett oundvikligt ödes skickelser.

Hon kände nog, att detta arbete var alltför ansträngande för henne, och hon insåg också, att vanan aldrig skulle göra det lättare för henne, men hon ville ändock fortsätta på den började banan.

Föröfrigt, hvilket arbete skulle väl hon med sin svaga fysik bära med lätthet? Hvad hon än företoge sig, skulle hon lida af samma kropp och sinne förlamande trötthet, och bäst vore därför att ej tänka på någon förändring.

* * *

Stundom då brådskan i affären var större än vanligt och de högsta anspråk ställdes på hvarje biträdes energi, då det gällde för hvar och en att nästan mångdubbla sig, då drefs Gurlis nervositet till höjdpunkten, och, utmattad ända till ytterlighet, var hon knappast medveten om hvad som försiggick omkring henne. Det susade för hennes öron, och hon såg som i en dröm den stora butiken, de många kunderna, som trängdes om hvarandra, den långa disken, fullpackad med varor, och sina kamrater, ilande fram och åter. Ett par gånger vid sådana tillfällen svimmade hon af öfveransträngning och måste föras hem.

Kamraternas lif kunde hon ej betrakta, utan att hennes sinne fylldes af bitter afund.

För dem tycktes detta arbete, hvilket hon endast med största möda kunde uthärda, ej innebära någon större ansträngning, och på kvällen, då hon längtade efter hvilan som den hungrige efter mat, då begåfvo de sig ut på nöjen tillsammans med bekanta herrar. Fastän de varit i oafbruten rörelse under dagens många timmar, hindrade ej detta att de dansade på aftonen och dansade långt in på natten.

O, om hon varit stark och kraftfull, om hon kunnat bära ansträngningen med samma lätthet som de buro den, hur gärna skulle hon ej hafva följt deras exempel! Hon var ung, ej ännu 18 år, och nöjena hägrade förföriskt för hennes lifliga inbillning.

Åtrån att njuta af lifvet var ej mindre stark hos henne, fastän kroppens svaghet satte henne ur stånd att tillfredsställa den. Sinnet var friskt och öppet, mottagligt för alla intryck och längtade efter dem.

Hon, som ingenting erfarit, kände en stark åtrå att skåda lifvets olika skiftningar i den värld, som omgaf henne, men huru hon än tänkte sig denna och drömde om lifsglädjen, framstod alltid hennes svaghet som ett oöfvervinneligt hinder för hennes deltagande i detta okända och anvisade henne en tillbakadragen och försakande ställning.

För modern sökte Gurli i det längsta dölja de svårigheter hon hade att strida emot vid skötandet af

sin plats, men med djup sorg såg denna snart, att dottern fick underkasta sig större ansträngningar än hennes hälsa kunde tåla, och grubblade natt och dag för att finna ut en sysselsättning, som ej tog i anspråk större krafter än Gurli kunde förfoga öfver. Hon gjorde upp det ena förslaget efter det andra, men intet syntes henne svara mot ändamålet, och med ännu mer ökade bekymmer motsåg hon kommande dagar.

Två månader och en vecka på den tredje härdade Gurli ut på sin post, men sedan förmådde hon ej längre. Under den sista veckan egde hon knappast kraft att hålla sig upprätt och svimningsanfallen återkommo nästan dagligen.

Fru Wadström, som nu på allvar började blifva orolig för dotterns skull, nödgade henne att stanna hemma och bäddade ner henne. Någon fara var dock ej för handen, försäkrade den tillkallade läkaren, men hvila och lugn voro absolut nödvändiga för den sjuka.

Hvila och lugn, tänkte Gurli bittert, ja, det var verkligen hvad hon behöfde, det hade hon vetat förut, men hvilan och lugnet, som kroppen nu nödvändigt fordrade för att komma i jämnvikt, kunde dock ej sätta henne i stånd att återupptaga sitt arbete med större motståndskraft än förut. För henne skulle detta alltid medföra samma nedtryckande verkan, och hon komme ständigt att digna under bördan.

I den djupa nedstämning, som hennes svaghetstillstånd framkallade, syntes henne lifvet dystrare än

någonsin. Hvart hon än vände tanken, tycktes alla utvägar vara obevekligt stängda för henne, och utan att någon förhoppning lifvade hennes modstulna sinne, vågade hon knappast tänka på framtiden.

Hon ville ju så gärna arbeta och sträfva, hon ville så gärna lindra moderns bekymmer, det gjorde henne så ondt att se denna dag efter dag utan klagan tåligt fullfölja sitt mödosamma värf, men hvartill båtade all hennes goda vilja, då hon saknade förmåga att verkställa den. Det var så nedslående och förkrossande, detta medvetande, att alla föresatser skulle stranda på den kroppsliga svagheten.

Fru Wadström sökte på allt sätt taga henne ur dessa dystra betraktelser och ingifva henne förhoppningar, som hon själf knappast hyste. Gurli hörde stillatigande de tröstande orden, men modern lyckades ej genom dem gifva hennes tankar en gladare färg, och en dag, då modern åter låg på knä vid hennes säng och sökte intala henne mod genom att förespegla henne möjligheter till ett lugnt lif, hvilket dock endast tjänade till att för dottern skarpare framhålla hennes hjälplöshet, kom hennes nedstämning till utbrott på ett sätt, som modern aldrig kunnat tänka sig.

Snyftande slog hon armarne om moderns hals och klagande ljöd i dennas öron den betydelsefulla förebråelsen: »Mamma, mamma, hvarför gifte du dig?»

Det var hårda och obarmhärtiga ord, som berörde modern på det smärtsammaste och kommo de

känsligaste strängarne i hennes hjärta att skälfva. Gurli ångrade dem också i samma ögonblick, som de sluppit öfver hennes läppar, och ömt smekande moderns hufvud bönföll hon om förlåtelse. Hennes hjärna var så förvirrad, urskuldade hon sig med, att hon ej visste hvad hon sade.

Tanken var dock ej ny för modern. Mer än en gång hade hon gått till doms öfver sig själf, då hon så tydligt kunnat märka, att dotterns kroppsliga svaghet var ett arf på mödernesidan, och oaktadt allt hvad minnet af den varma kärlek hon hyst för sin aflidne man ville framdraga till rättfärdigande af hennes handlingssätt, hade dock kvarstannat ett gnagande samvetsagg. Hon hade handlat orätt genom att ingå äktenskap och gifva lif åt ett barn, som med fullt skäl kunde ställa henne till svars för allt dess lidande.

Men hvad hade hon då, när kärleken förvandlade hennes glädjefattiga lif till ett eden, reflekterat öfver det ansvar hon ådrog sig genom att följa sin böjelse? Kärlekens egoism hade hindrat henne att se klart in i framtiden.

Hon mindes så väl sin mosters ord, hur denna allvarligt afrådt henne från att gifta sig, och nu visste hon, att dessa ord inneburo en långt djupare betydelse än hon då anat.

Hon nästan ryste, då den tanken kom för henne, att Gurli kanske också en gång skulle göra anspråk på den lycka hon själf ej velat försaka. Och om

dottern, följande sin mors exempel, ej heller läte förmå sig att afstå från äktenskapet och släktet sålunda skulle fortlefva, för hvarje generation mer och mer försvagadt, skulle ej alla dessa lidande afkomlingar anklagande vända sig mot sina dagars upphof och anklagelsen, gående tillbaka från led till led och växande vid hvarje öfvergång, slutligen träffa henne, den första svaga, stammodern till hela denna kraftlösa raçe? Hon ville ej tänka därpå. Det tycktes henne då nästan, som om hennes giftermål vore en brottslig handling.

Några dagar efter sedan Gurli sålunda gifvit uttryck åt en tanke, som länge rufvat i hennes sinne, gick fru Wadström till hennes principal och sade upp hennes plats. Dessförinnan hade modern gjort upp en beräkning af sin affärs ställning, och det ganska gynnsamma resultat, som denna beräkning utvisat, hade till hennes stora glädje öfvertygat henne om, att hennes handelsföretag skulle bära sig och att hennes och dotterns existens vore tryggad.

Gurli skulle ej längre behöfva föra en hopplös kamp mot sin svaghet, och då hon så gärna ville vara modern behjälplig att bära dagens tunga, kunde detta syfte bäst vinnas, genom att hon några timmar om dagen skötte dennas plats i affären.

INNEHÅLL.

TROGEN NATUREN ..... sid. 5
EN MOR ..... » 57
ARFVET ..... » 91

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND
15000 401004873